№ 46 ՇԱԲԱԹ, 2 ՄԱՐՏԻ

1913
ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ 2 ՄԱՐՏԻ № 46

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը և 7 ամսվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak“
Խմբագրատան տելեֆօն № 2—58.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—3 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են ևրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի տելեֆօն № 67.

ԹԻՖԼԻՍԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ
ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐԻ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԻՉ ԿՈՄԻՏԷՏԸ
խնդրում է այն անձերին, որոնք ստորագրվել են յիշեալ Բանկի ակցիաներին եւ սակայն չեն մուծել լրացուցիչ 40%-ը, ԲԱՐԵՀԱՃԵԼ ՑԵՏ ՍՏԱՆԱԼՈՒ ՍԿԶԲՆԱԿԱՆ 10% ՎՃԱՐԸ, որը կը տրվի Կոմիտէտի Դիւանատանը—Բեբուտօվսկայա փող., տուն Թիֆլիսի Վաճառականական Ընկերութեան, № 50, ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ ԺԱՄԸ 10-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ԺԱՄԸ 1-Ը ՑԵՐԵԿՎԱՅ:
168. 2—1

ԱՅՍՕՐ, ՄԱՐՏԻ 2-ԻՆ, ԵՐԵԿՈՅԵԱՆ ԺԱՄԸ 7½-ԻՆ
Մանթաշեանի Առեւտրական Դպրոցի դահլիճում
(Բեբուտօվսկայա փողոց)
Կը կայանայ հայ տպագրութեան 400-ամեակի եւ գրերի գիւտի 1500-ամեակի
ԹԻՖԼԻՍԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻ Ճիւսոր եւ ապա
ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆԻ
«ՌՈՄԱՆՕՎՆԵՐԻ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՏԱՆ և ՀԱՅԵՐԻ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ» և «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ» մասին։
Ցանկացողները ներկայ լինել կարող են ստանալ մուտքի տոմսակ «Մշակի» խմբագրատան մէջ և շաբաթ օր երեկոյեան պահլիճի մուտքում։

ՇԱԲԱԹ, մարտի 2-ին, ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ տեղի կունենայ
ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ
Ժողովի օրակարգը.
1) Ընտրութիւն նոր անդամների։
2) Հաստատութիւն գրական ֆօնդի ծրագրի։
3) Հաստատութիւն ներկայ 1913 թ. նախահաշուի։
4) Ընթացիկ հարցեր։
Ժողովի սկիզբն է երեկոյեան ժամը 7-ին:
(ա. օ.) ...ատ. 162. 3—3

ԲԵՐԼԻՆԻ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Գ. ՄԵՀՐԱԲԵԱՆՑ
Ներքին հիւանդութիւններ՝ առանձնապէս կրծքի, ԹՈՔԱԽՏԻ և սրտի։ Բժշկութիւն նաև ՏՈՒԲԵՐԿՈՒԼԻՆՆԵՐՈՎ, ՐԱԴԻՈՒ պրէպարատներով և վերաբուժական միջոցով՝ ՊՆԷՎՄՕԹՕՐԱՔՍՈՎ։
Ընդունելութիւնը ամեն օր, առաւօտեան ժամը 9—1-ը և երեկոյեան ժամը 5—8-ը։
Չքաւորներին առ. ժամը 9—10-ը ձրիաբար։
Սոլոլակ, Բէհբութեան փող. № 23 (անկիւն Գանօվսկայա)։ Հեռախօս 7—92.
(ա. օ.) առ. 92. 100—19

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Գ. Յ. ԳԱՐԱԿԻՒԼԵԱՆ
(Նախկին օգնական համայնքի)
Վերադառնալով արտասահմանից վերսկսել է հիւանդների ընդունելութիւնը
Ամեն օր՝ առաւօտեան ժ. 9—1½-ը և երեկ. ժ. 4—7-ը։
Վելեամինօվսկայա փողոց № 4, բն. 3.
առ. (ա. օ. մ.) 129. 50—11

ԲԺԻՇԿ
ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՆԱԲԱԹԵԱՆ
Ընդունում է հիւանդներ կանանց և մանկաբարձութեան վերաբերեալ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, երեկ. ժամը 5—6-ը։
Հասցէն՝ Ռտիշչեվսկայա № 1.
առ. (կ. ե. հ.) 4. 100—24

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՇՐՋԱՆԸ

I

Սկսած 1905 թւականից հրապարակի վրա է դրված կովկասեան բարեփոխութիւնների անհրաժեշտութեան խնդիրը։

Պարզվեց, որ մեր երկիրը շատ յետ է մնացել պետութեան միւս մասերից և մեծամեծ կորուստներ ունի շնորհիւ այն բանի, որ բացակայում են այնպիսի կուլտուրական գործօններ, ինչպէս են կրթական ընդարձակ կազմակերպութիւն, դատաստանական վերանորոգութիւն, զեմստվոյին ինքնավարութիւն, բարձրագոյն դպրոցական կրթութիւն, հողային բարեկարգութիւններ, հարկային սիստեմի բարեփոխութիւններ, վարչական տնտեսութեան բարւոքում և այլն։

Հրապարակ եկան շատ խնդիրներ, որոնք դրվեցին հանրային քննութեան սեղանի վրա՝ գործնական ծրագիրներ մշակելու և իրագործութեան եղանակներ ուրուագծելու համար։

Այն մեծ և փայլուն յոյսերը, որոնք ժպտագոյն կերպով ոգևորել էին Կովկասի հասարակութեան, դեռ ևս սպասում են իրանց լիովին իրագործութեանը։ Բարեփոխութիւնների ծրագրից մարմնացել են միայն մի քանի կէտեր։ Հողատիրական բարեկարգութիւնը իր մի մասով իրագործութիւն է ստացել 1912 թւի դեկտեմբերի 20-ի օրէնքով։ Կովկասեան բարձրագոյն դպրոցի հիմնադրութեան խնդիրը արել է իր սկզբնական նախապատրաստական քայլերը։ Տրված են մի քանի դիւրութիւններ կուլտուրական հիմնարկութիւնների զարգացման վերաբերութեամբ։

Իսկ շատ ծրագիրներ մնում են դեռ ևս չիրագործված, մինչդեռ Կովկասը այժմ աւելի քան երբևիցէ զգում է բարեկարգութիւնների կարիքը և օր օրի վրա աւելի ու աւելի գիտակցում է, որ ընդարձակ և խոր զարգացման համար այլ ևս անպէտք են նախկին կենցաղական ու վարչական պայմանները և կարևորագոյն անհրաժեշտութիւն են ստանում նոր կուլտուրական և վարչական կարգերը, որոնք հնարաւորութիւն կարող են տալ թէ տեղական նախաձեռնութեան և ինքնագործութեան լայնածաւալ զարգացման և թէ ղեկավարող հիմնարկութիւններին աւելի բեղմնաւոր ազդեցութեամբ բարեփոխել կեանքը։

Ճիշդ է, դանդաղ է առաջ շարժվում կովկասեան բարեփոխութիւնների գործը, բայց և այնպէս նա արդէն մտել է մի որոշ շաւղի մէջ և մասամբ մեր ջանքերից է կախված աւելի արագ ընթացք տալու նրան։

Իսկ մենք ինքներս, հասարակութեան անդամներս, յաճախ և շատ յաճախ դէպքերում ամենևին այնպէս չենք գործում և շարժվում, որ բարեկարգութիւնների խնդիրները ճանաչվեն իբրև կեանքի հիմնական և հասունացած պահանջներ։

Ս. Քալանթար

ՓՈԽԱՐՔԱՅԻ ԱՌՈՂՋԱԿԱՆ ՎԻՃԱԿԸ

Երէկ, ուրբաթ, մարտի 1-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին, Թիֆլիսի Ալէքսանդրօ-Նեվսկի տաճարում կատարվեց հանդիսաւոր մաղթանք փոխարքայի առողջութեան համար։ Ժամերգութիւնը տեղի ունեցաւ Վրաստանի էկզարխի և ամբողջ ուղղափառ հոգևորականութեան մասնակցութեամբ։ Մաղթանքին ներկայ էին փոխարքայի օգնական գեներալ Շատիլովը, փոխարքայի դիւանատան դիրեկտոր Պետերսօնը, փոխարքայի խորհրդի անդամները, երկրագործութեան մինիստրի լիազօր Տաշկօվսկին, ազնուականութեան պարագլուխները, զանազան հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչները, այլ և բազմաթիւ մասնաւոր անձեր։ Մաղթանքը շարունակվեց երեք քառորդ ժամ։

Մաղթանքի վերջանալուց յետոյ բազմաթիւ անձեր յաճախեցին փոխարքայի պալատը տեղեկանալու փոխարքայի առողջութեան մասին։ Եկողները թողնում էին իրանց այցետոմսերը կամ ստորագրութիւնները։ Նոյնը արվեց և «Մշակի» խմբագրութեան կողմից։ Բիւլլետէնը յայտնում էր, որ փոխարքայի առողջութիւնը մարտի 1-ին նոր փոփոխութիւններ չէ կրել։ Զարկերակը 60—70։ Թուլութիւնը չէ անցել։ Փոխարքայի ծանր հիւանդութիւնը անկեղծ վիշտ է պատճառել թէ Թիֆլիսի և թէ առհասարակ Կովկասի հասարակութեան։

Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսը Էջմիածնում կատարել է մաղթանք միաբանութեան ներկայութեամբ Կովկասի փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվի առողջութեան համար։

Վաղը երեկոյեան Թիֆլիսի Թեմի առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսը քաղաք հասնելուն պէս հայ հոգևորական դասի մասնակցութեամբ կատարելու է մաղթանք փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվի առողջութեան համար։

Այսօր ժամը 2-ին Կ. Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում, Ընկերութեան խորհրդի կարգադրութեամբ, կատարվելու է մաղթանք Ընկերութեան պատուաւոր անդամ Կովկասի փոխարքայ կոմս Վօրօնցօվ-Դաշկօվի առողջութեան համար։

Մաղթանք կատարվեց հոծ բազմութեան ներկայութեամբ նաև քաղաքային դումայի դահլիճում։

Վրաստանի էկզարխութեան բոլոր եկեղեցիներում և Կովկասի բոլոր քաղաքային ինքնավարութիւնների նախաձեռնութեամբ կատարվում են մաղթանքներ Կովկասի փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցօվ-Դաշկօվի առողջութեան համար։

Լոյս փետրվարի 28-ի գիշերը փոխարքան անցրեց համեմատաբար հանգիստ. Քնեց ընդմիջումներով։ Զարկերակը 64 էր, տաքութիւնը 36,7։ Ընդհանուր թուլութիւնը շարունակվում է։

Փետրվարի 28-ի օրը կոմսը իրան բաւականին լաւ էր զգում։ Ախորժակը փոքր ինչ բացվեց։ Երեկոյեան ժամը 5-ին տաքութիւնը 36,5 էր։

Փետրվարի 28-ին փոխարքան ընդունեց սուրբ հաղորդութիւն։

Կոմս-փոխարքային այցելեց Վրաստանի էկզարխ Իննօկէնտի արքեպիսկոպոսը։

Պետերբուրգից հրաւիրված է փոխարքայի տնային երկարամեայ բժիշկը։

Փետրվարի 28-ին Թիֆլիսի հրէաները իրանց սինագոգում մաղթանք կատարեցին փոխարքայի առողջութեան համար։

Մարտի 1-ին, երեկոյեան, Փոխարքայի հիւանդութեան բիւլլետէնը յայտնում էր, որ առողջական վիճակը աւելի բաւարար է. հիւանդը խմեց կաթ. զարկերակը 68 լիքը զարկով. հիւանդը զգում է իրան աւելի լաւ։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
28 փետրվարի

Պետերբուրգ.—Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ Մեծ Իշխանուհի Տատիանա Նիկոլաէվնայի ընդհանուր դրութիւնը լաւ է։

Լօս-Անջելօս.—Թատրոն գնալիս դժբաղդութիւն պատահեց այն աւտոմօբիլի հետ, որի մէջ նստած էր Սարա-Բէռնարը, որ ստացաւ բաւական լուրջ վնասուածքներ։

Պարիզ.—Սենատում սկսվում է ընտրական բարենորոգման բանավէճը, որ խոստանում է լինել երկարատև ու աղմկալի։

Լօնդօն.—Ծովային բիւջէն յառաջիկայ 1913—14 թ. թ. հաշւված է 63,930.000 ֆունտ անցեալ տարվայ 45,750.000 ֆունտի դիմաց։ Նախագծված է նաւաստիների թիւը աւելացնել 8500 մարդով, որով առ 1 մարտի 1014 թ. նաւաստիների ընդհանուր թիւը կը լինի 140,000.

252,700 ֆունտ պահանջվում է նոր ծրագրով ռազմանաւերի կառուցման սկզբնական աշխատանքների համար։

Կահիրէ.—Խդիվի տան պրինցները դիմեցին Եւրօպայի միապետներին և պարլամենտներին բողոքելով այն խրատութիւնների դէմ, որ իբր գործում են բալկանեան դաշնակից պետութիւնների զօրքերը մահմեդականների վրա, ինչպէս և ստացուածքի կողոպուտների դէմ։

Բուդապեշտ.—Աւագների պալատը ընդունեց ընտրողական բարենորոգման օրինագիծը.

Պատգամաւորների պալատ։ Նիստի բացումից յետոյ կոմս Տիսը ենթարկվեց օպպօզիցիայի խիստ հայհոյանքներին։ Լսվեցին բացագանչութիւններ՝ «Աղի գողեր, աղի պանամիստներ»։ Կէս ժամ շարունակ աննկարագրելի աղմուկ էր։ Նիստի դահլիճը բերվեց ոստիկանութիւն։ Օպպօզիցիայի ներկայացուցիչները հեռացան, բարձրաձայն բողոքելով։ Պալատն ընդունեց նախկացի փոփոխութիւնը.

Խարբին.—Ջանչունում սկսվեց Մանջուրիայի նահանգապետների և զօրահրամանատարների խորհրդակցութիւնը Մօնգօլիա նախագծվող արշաւանքի համար։

Եապօնական աղբիւրներից տեղեկացնում են, որ Գիրինի նահանգից ունի Մօնգօլիա ուղարկվող զօրաբանակի պաշարը ապահովելու հետ։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
28 փետրվարի

Ցետինիէ.—Տեղեկութիւն ստացվեց, որ թիւրքական «Համիդիէ» յածանաւը երևացել է Դուրացցոյի առաջ, ուր գտնվում են 16 շոգենաւ սերբիական զօրքերով ու ռազմամթերքով, ռմբակոծել է քաղաքը և յետոյ հեռացել։ Ռմբակոծութեան հետևանքների մասին ոչ մի տեղեկութիւն չը կայ։ Ապա հեռագիր ստացվեց Սան-Ջիօվաննի-դէ-Մեդուայից այն մասին, թէ «Համիդիէն» տեսել են այդ նաւահանգստի մօտ, որտեղից հեռագրական գործիքները տարվել են երկրի ներսը։ Մեդուան նոյնպէս ենթարկվել է ռմբակոծութեան, բաւ որում այնտեղ գտնվող չորս նաւերից երկուսի վրա հրդեհ է ծագել։

Պօդգօրիցա.—Պաշտօնական հաղորդագրութեան համաձայն, փետրվարի 28-ի առաւօտեան չեռնօգօրական մարտկոցները Սկիւտարի ամրութիւնների դէմ սկսել են ուժեղ կրակ։ Քաղաքի մի քանի տեղերում հրդեհ է ծագել։ Թիւրքական մարտկոցները պատասխանել են թոյլ կերպով։ Ապա չեռնօգօրցիք ռմբակոծութիւնը ընդմիջումներով շարունակել են մինչև երեկոյ։

Աթէնք.—Դաշնակիցների պատասխանը կը տրվի մարտի 2-ին առանձին-առանձին։ Ստոյգ տեղեկութիւնների համաձայն՝ դաշնակիցները, Ռումինիայի պահանջով, պահանջելու են, որպէսզի Բ. Դուռը պարտաւորվի ապահովելու իր հպատակների արտօնութիւնները, ինչպէս նաև թիւրքական քրիստոնեաների կրօնական ու ազգային արտօնութիւնները։

Պաշտօնական հաղորդագրութեան համաձայն, յոյները գրաւել են Գրեմէտին։ Պնդում են, թէ իբր թիւրքերը սարսափից փախել են Դէլվինակիից։

Սօֆիա.—Մօտ 600 բուլղար Սիլիստրիայից, Բալչիկից և նրա շրջանից այսօր գալու են Սօֆիա խնդրելու կառավարութիւնից՝ չը համաձայնել զիջելու այդ շրջանը Ռումինիային։

Վիէննա.—«Րէյխսպօստը» հաղորդում է Տրիէստի կօնգրէսին մասնակցած անձերից ստացված տեղեկութիւնների հիման վրա, թէ մի քանի մասնակցողներին խոստացվել էր, որ դուքս Մօնպանսիէն, որի թեկնածութեան մասին ալբանական գահի համար պրօպագանդա էր մղվում կօնգրէսի ժամանակ, ցոյց կը տայ ալբաններին խոշոր դրամական ու մեծ քանակութեամբ ռազմի օգնութիւն՝ սերբերի դէմ կռւելու համար։

Լօնդօն.—Դաշնակից պետութիւններ պատասխանի բացակայութեան պատճառով դեսպանները չը գումարվեցին խորհրդակցութեան, սակայն դեսպանների մեծ մասը այցելեց արտաքին գործերի մինիստրութիւնը։ Հետևեալ նիստը հաւանօրէն կայանալու է մարտի 2-ին։

Լօնդօն.—Համայնքների պալատ։ Պատասխանելով ուղղած հարցին, Գրէյը յայտնեց, թէ Բօլգարիան և Ռումինիան ընդունել են մեծ պետութիւնների միջնորդութիւնը, բայց և այնպէս՝ քանի հարցը վերջնականապէս լուծված չէ, Գրէյը անկարող է աւելի մանրամասն բացատրութիւն տալ։

ԱՒՍՏՐՕ-ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
28 փետրվարի

Լօնդօն.—«Թայմսը» եւրօպական խաղաղութեան շահերը գտնում է բաւականին աւելացած շնորհիւ աւստրօ-ռուսական զինաթափման։ Յիշեցնելով դաշնակիցներին, որ Թիւրքիան ինքն իրան ամբողջովին յանձնեց մեծ պետութիւններին, անպայման ընդունելով միջնորդութիւնը, «Թայմսը» խորհուրդ է տալիս դաշնակիցներին վարվել նոյն կերպ, մատնանշելով որ

հակառակ դէպքում Եւրոպան կարող է միջնորդութեամբ գերադասել միջամտութիւնը յանուն բալկանեան անօգուտ պատերազմի դադարեցման, որ, «Թայմսի» կարծիքով, ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ եւրոպական խայտառակութիւն։

—

Վիէննա.—«Միլիտէրիշէ - Ռունդշաու» տեղեկացնում է, որ Սէրաէվոյի զօրահրամանատարին լիազօրութիւն է տրված սեփական հայեցողութեամբ թոյլատրել 15-դ և 16-րդ զօրաբանակների պահեստիներին հերթով արձակուրդ տալ կարճ ժամանակով։

—

Պարիզ.—Մամուլը ուրախ տոնով է խօսում աւստրո-ռուսական յարաբերութիւնների բարելաւման մասին։

—

Բերլին.—Միջպարլամենտական դաշնակցութեան գերմանական խմբակը որոշեց անչափ ուրախութիւն յայտնել այն առիթով, որ շնորհիւ մեծ պետութիւնների համերաշխութեան աջողվեց խափանել պատերազմի տարածումը Եւրոպայում. Նրանց անշահախնդիր ձգտումները հաւանօրէն կը յանգեն վերջնական հանգստութիւն մտցնելու Բալկաններում և կայացնել կը տան մշտական հաշտութիւն։

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԴԵՊՔԵՐԸ

(ԼՐԱԲԵՐԻ ՄԸ ՑՈՒՑԱԾՆԵՐԸ)

Կ. Պոլիս, 18 փետրուար

Պատերազմական դէպքերու ընթացքին տեղեկանալու կարելիութիւն բացարձակապէս չկայ։ Վերջին օրերու սոսկալի ցուրտը, բովանդակ ձմեռուան մէջ տիրող մեղմ օդին հակապատկեր, բոլորովին անգործութեան մատնած է երկու բանակները։

Հետեւաբար պատերազմական մեծ ու նշանակելի դէպքեր բնաւ տեղի չունեցան։ Պատերազմի երկրորդ շրջանին միայն ի Բուլայիր՝ Գէլիպօլուի թերակղզւոյն բերանը ճակատամարտ տեղի ունեցաւ, և կ'երեւայ թէ հոն թիւրքերը կորուսին մեծ թուով զինուոր։

Եդիրնէի շուրջը բուլղարները միայն թոյլ կերպով ռմբակոծութիւնը շարունակեցին մէկ ամսէ ի վեր, առանց վճռական քայլ մը առնելու։ Պատերազմական ամեն հնարիմացութիւն կը գործադրեն անոնք՝ թիւրքերու ռազմամթերքը սպառելու և պաշարողուրկ անձնատուութեան հարկադրելու համար քաղաքը, որ սակայն դեռ կ'ընդդիմանայ և կը դիմադրէ։

Եղանակին խստութեան հետ, հաւասարապէս, բուլղարներու խոհեմութիւնն ալ [illegible]

Բուլղարները կ'երեւայ թէ շատ լրջօրէն ըմբռնեցին կացութիւնը և թիւրքաց հաշտութիւն խնդրելու հարկադրուած ըլլալը, ուստի չեն ուզեր մեծ զոհողութիւն ընել և շատ անձ կորսնցնել։

Եւ իրենց այս հաշիւը շատ ճիշդ է, ու բովհետև Մահմուդ Շէվքէթ-փաշայի դահլիճը՝ հակառակ պատերազմը շարունակելու համար պաշտօնի գլուխ անցած ըլլալու երեւոյթին՝ խաղաղութեան արդիւնքները վաւերելու մտադրութեամբ պաշտօնի անցած էր և, շատ լաւ գիտնալով պատերազմը շարունակելու անկարելիութիւնը, հաշտութեան հետամուտ էր։

Մահմուդ Շէվքէթ փաշա հետեւաբար իր պաշտօնի գլուխ անցնելէն ի վեր երկու դեր միանգամայն կը կատարէ։

Մէկ կողմէն պատերազմին բաղդը փորձեց, դիւցազնական ձեռնարկներ ընելով և պատերազմական հնարքներու դիմելով, որոնք դժբաղդաբար չյաջողեցան։

Միւս կողմէ միեւնոյն ատեն նոյնքան եռանդով աշխատեցաւ հաշտութեան գետինը յարդարել։

Եւրոպայի միջամտութիւնը ամիս մը խնդրեցինք, և հիմա կ'ըսուի թէ մեր այս խնդրանքը նկատի առնուած է և ռուս կառավարութեան ու անգլիական արտաքին գործոց մինիստրի նախաձեռնութեամբ կը յուսացուի, որ հաշտութիւնը իրագործուի մէկ քանի օրէն։

Հակկը փաշային իբր օժանդակ նաև Եւրոպա խրկուեցաւ Ջավիդ-բէյ, որ ելմտական խնդիրներու համար բանակցութիւն պիտի վարէ։

Առ այժմ շատ յայտնի կ'երեւայ, թէ խաղաղութիւնը պիտի կնքուի շատ աւելի աննպաստ պայմաններով, քան Քեամիլ-փաշայի օրով։

Այս խաղաղութիւնը երիտասարդ-թիւրքերու քաղաքական մահացումը և խայտառակութիւնը պիտի ըլլայ, վասն զի նուաստացուցիչ հաշտութիւն մը պիտի ըլլայ կնքուածը։

Ասկէ զատ՝ երկիրը կրեց զարհուրելի վնասներ, որոնք բնական է թէ չպիտի մոռցուին։

Երկրորդ պատերազմին մէջ թիւրքերը կորսնցուցին ոչ միայն շատ անձեր, բազմաթիւ զինուորներ, այլ և կորսնցուցին մեծ հարստութիւն, գրեթէ անխնայ վաճառելով քանի մի ժամերու մէջ բազմաթիւ մենաշնորհներ ու ազգային հարստութիւններ։

Եւրոպա իր քսակը փակեց Թիւրքիոյ և հարկադրեց երիտասարդ-թիւրքերը, որ տարիներէ ի վեր եւրոպացւոց պահանջած մենաշնորհները—որոնք չէին տրուեր—հապճեպով տրուէին, առանց բարակը նայելու և պետութեան համար վնասակար պայմաններով։

Պերայի կողմը զինուորական ընդարձակ մարզարան մը, որ ֆրանսական ընկերութիւն մը երկար ատենէ ի վեր ծախու առնել կուզէր, հոն շէնքեր կառուցանելու համար, հիմա շատ աժան գինով ծախուեցաւ։

Ընդամէնը 400,000 օսմ. ոսկի պիտի ստանայ կառավարութիւնը, մինչ առաջ մերձաւորապէս 1 միլիոն ոսկի ստանալու յոյս ունէր։

Դարձեալ Պերա գերման դեսպանատան դիմացը գտնուող խալամները գերեզմանատուն մը իբր պարապ գետին վաճառուեցաւ ուրիշ ընկերութեան մը, դարձեալ անհամեմատ աժան գինով։

Այս գումարները արդէն իրենց ստացուած օրն իսկ փչացած են պատերազմին անպատ ծախքերուն գործածուելով։

Ասիկա անպատուաբեր վիճակ մըն է պետութեան համար, որ դրամ ճարելու համար ամեն նուաստութեան կը հանդուրժէ։

Տնտեսական այս կործանումին աղէտալի հետեւանքները դժբաղդաբար պիտի կրեն ասկէ յետոյ երկրին քրիստոնեաները, վասն զի կառավարութիւնը ամեն հնարք պիտի գործադրէ պատերազմական տուգանքը, պատերազմին հետեւանքով երկրին վրայ ծանրացած պարտքերը անոնց կռնակէն հանելու։

Արդէն տուրքերու մէկ որոշ մասը հիմակուընէ կրկնապատկուած է, աւելին ալ կը սպասուի։

Տնտեսապէս պիտի ընկճուինք ասկէ յետոյ, և արդէն ծանրացած թշուառութիւնը սոսկալի վիճակ մը պիտի ստեղծէ երկրին մէջ։

Առաջիկայ տարի Անատոլուի մէջ շատ հաւանական է որ սով պատահի և մեծ անձկութիւն տիրէ։

Պատերազմը տնտեսական կեանքի մէջ առաջ բերաւ մեռելութիւն։

Վաճառականութիւնն ու դրամական բոլոր գործառնութիւնները դադրած են։ Ով որ ունէր քանի մը ղրուշ խնայած դրամ, անհետ սպառեց և պարտքի տակ ընկճուեցաւ։ Իսկ անոնք, որ օրէ կը շահէին և օրէ կուտէին, մատնուեցան մեծ թշուառութեան։

Տնտեսական այս ձախող վիճակին բերմամբ, Թիւրքիոյ բոլոր բնակչութիւնը ճնշուած է. և եթէ հաշտութիւնը տակաւին յապաղի, աւելի սոսկալի վիճակ մը առաջ պիտի գայ։

Եթէ խաղաղութեան կնքուելէն յետոյ Եւրոպա խոշոր փոխառութեամբ մը նպաստէ Թիւրքիոյ, այն ատեն կրնայ աղէտը մասամբ դարմանուիլ և տնտեսական շարժում առաջ գալ երկրին մէջ. գուցէ այդ ժամանակ ժողովուրդը կարենայ դիմագրաւել սպառնացող աղէտին։

Հայրենի

ԱՐԱՄԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ 60-ԱՄԵԱՑ ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Թաւրիզ, 22 փետրվարի

Կենտրոնական յոբելեանական յանձնախմբի կողմից առաջուց տրված վճռի, կատարվեց փետրվարի 19-ին, Ղևոնդեանց քահանայից տօնի օրը։

Նոյն օրը Բերդաթաղի եկեղեցում երկսեռ խուռն բազմութեան և աշակերտ աշակերտուհիների ներկայութեամբ, պատարագից յետոյ տեղի ունեցաւ հոգեհանգիստ դպրոցի հիմնադիր Սահակ արքեպսկ. Սաթունեանի և իր գործակիցների յիշատակին։ Յետոյ թեմիս նորընտիր առաջնորդը խօսեց ազդու քարոզ, բացատրելով երջանկայիշատակ Ներսէս Ե կաթողիկոսի կարգադրութեամբ Թաւրիզում հիմնարկված Արամեան դպրոցի կատարած դերն անցեալում և անխոնջ ծառայութիւնն յետագայում։

Եկեղեցու աւարտումից յետոյ թեմակալը, քահանաներն ու դպիրները երգասացութեամբ ու թափօրով, հասարակութեան շատ բազմութիւնը նրանց ետևից, մտան պատշաճապէս կահաւորված թատրոնական սրահը, ուր յանձնախմբի որոշած կարգով բազմեցին իրանց աթոռների վրայ։ Բեմի առաջ տեղ էին բռնել հ. Մելիք-Թանգեան և քահանաները. ապա իր որոշ տեղն ունէր յանձնախումբը. առաջին շարքումն էին այն պատգամաւորները, որոնք ուղերձներ էին կարդալու՝ նախօրօք յայտնելով յանձնախմբին։ Ճառախօսների համար դրված էր առանձին ամբիոն։

Առաջնորդ Ներսէս վարդ. հանդէսը բացեց «Հայր մերով», և յանձնախմբի նախագահ աղա Զ. Նազարբէկեան մի քանի հակիրճ խօսքով պարզելով օրվայ հանդէսի նշանակութիւնը։ Դպրոցի բակը զարդարված էր դրօշակներով, ուր ընդմիջումներին նուագում էր ռուսաց զինւորական նուագախումբը։

Առաջին անգամ յանձնախմբի նախագահի կողմից տեղի ունեցաւ Վեհ. Կաթողիկոսի սրբատառ կոնդակի ընթերցանութիւնը յոտնկայս և հասարակութեան կողմից ողջունվեց ծափահարութեամբ ու կեցցէներով։ Արամեան ուսումնարանի համար ճառեց տեսուչ Ալ. Տէր Վարդանեան, որից յետոյ ոտանաւորներ արտասանեցին 8 աշակերտ-աշակերտուհիներ. մէջ ընդ մէջ երգում էր աշակերտների քառաձայն խումբը և մերթ ընդ մերթ նուագում զինւորական նուագախումբը։

Սկսվեց ուղերձների շրջանը։

Հոգաբարձու Ա. Տ. Կարապետեան կարդաց Բարդուղիմէոս եպ. Գէորգեանի գողտրիկ շնորհաւորական ուղերձը և Կովկասի Հայոց Բարեգ. Ընկ. վարչութեան ուղարկածը. կարդացվեց ուղերձ Թաւրիզի Հայուհեաց Բարեգ. Ընկ. Վարչութեան կողմից. Կենտր. դպրոցի տեսուչ Ց. Դաւթեան մի ճառով շնորհաւորեց ուսուցչական խմբի և հոգաբարձութեան կողմից. Լիլաւայի տեսուչ Պիօնեան՝ իր խմբի և հոգաբարձութեան կողմից. միրզա Իբրահիմ՝ ֆրանսերէն ճառով Ֆիրուզադ թուրք դպրոցի կողմից։ Ուսուցիչ Լեոն Գէորգեան խօսեց Հակիկաթ և Հիքմէթ թուրք դպրոցների կողմից։ Սրանից յետոյ նախագահ Նազարբէկեան յայտարարեց ի գիտութիւն հասարակութեան, որ դոք. Ասլանեան 1000 թուման (մօտ 2000 րուբլի) նուիրեց Արամեան դպրոցի ֆօնդին. հասարակութիւնը անվերջ ծափահարութեամբ և օվացիաներով ընդունեց նախագահի յայտարարութիւնը, որին ողջունեց նաև նուագածուների խումբը։ Նախագահը յայտնեց նոյնպէս, որ Թաւրիզում սկսված հանգանակութիւնը, Բաշաւից, Ուրմիից, Մարաղայից և Պարսկաստանի այլ վայրերից ստացված մասնաւոր գումարները, դոք. Ասլանեանի 1000 թուման նուէրը մէկտեղ հաշւած, հասնում են մօտ 4000 թումանի մի գումարի. հանգանակութիւնը տակաւին շարունակվելու է, և Բագուից, Թիֆլիսից և ուրիշ տեղերից յոյս ունի բաւարար գումարների ի նպաստ դպրոցի ֆօնդի։

Արամեան և ս. Աննայեան դպրոցի նախկին 54 սանուհիների կողմից տիկ. Հեղինէ Ժօրժ կարդաց մի շատ շնորհալի ուղերձ՝ գրուատելով դպրոցի մատուցած հսկայ ծառայութիւնը Թաւրիզի իգական սեռին. նախկին սանուհիները իրանց ուղերձում փափագ էին յայտնել, որ յետագայում ուսմանց ծրագրի մէջ մտցվեն 1) [illegible] տնտեսութեան գիտելիքներ, 2) առողջապահութիւն և 3) մանուկներ մեծացնելու և կրթելու մանկավարժական ուսմունք, որպէս անհրաժեշտ ուսանելի նիւթեր ապագայ մայրերի համար. նախկին սանուհիների ուղերձը արժանացաւ երկար ծափահարութեան։ Դրանից յետոյ ճառեց նախկին ուսուցիչ Գ. Աղաջանեան, դոք. Ասլանեան շնորհաւորեց Աղքատախնամի կողմից, «Միտք» շաբաթաթերթի կողմից Ա. Մելիք-Աբրահամեան, ոտանաւոր ուղերձ Մ. Շահրազեանի կողմից, Ուրմիայի Ռահվա գիւղի դպրոցի կողմից Ա. Մ. Զոհրաբեան, ուղերձ՝ «Ղարադաղ» ամսագրի կողմից։

Սկսվեց հեռագիրների ընթերցումը՝ Ն... րեանից, Շուշուց, Թիֆլիսից («Մշակի» «Արօրի» խմբագրութիւններից) և Պարս... կաստանի շատ քաղաքներից։ Ուղերձ կարդացին նաև Կենտր. ուսումնարանի դասարանների աշակերտները առանձին-առանձին, ինչպէս նաև Արամեանի նորաւարտ սան-սանուհիները։

Հանդէսի փակման խօսքն ասաց Թեմակալ Մելիք-Թանգեան և հանդէսը վերջացաւ դպրոցին նուիրված երգասացութեամբ։

Ժամը 2-ին հասարակութիւնը հեռացաւ խանդավառ ոգևորութեամբ։ Ուսումնարանի սան-սանուհիները հանդէսից յետոյ ... խում էին 60 տարվայ պատմութիւն ունեցող դպրոցի տասը թերթանի նորատիպ պատմութիւնը։ Ալէքսան Տէր-Վարդանեանի կողմից հապճեպ պատրաստված այս պատմութիւնը անբովանդակ է և միակողմանի, հեղինակը խոստանում է յետագային պատրաստել դպրոցի ընդարձակ պատմութիւնը։

Երեկոյեան տեղի ունեցաւ դպրոցի բա... կուում փառաւոր հրավառութիւն, որից յետոյ սիրողների խումբը խաղաց «Դատ... խօսութիւն» և «Զարաճէր» վօդևիլները մեծ աջողութեամբ։ Նուագում էր զինւորական նուագախումբը։ Ներկայացման ժամանակ կար վիճակախաղ, ուր մի խումբ տիկիններ հանգանակութեամբ ձեռք էին բերել 100 թումանաչափ նիւթեր, հարկաւ ի նպաստ ուսումնարանի։

Գիշերվայ ժամը 11-ին վերջացաւ ներկայացումը և սկսվեց բանկէտ, որը պատրաստված էր ուսումնարանի ընդարձակ սրահներից մինում։ Բանկէտը ճոխ էր, ... հաւաքված էր վաթսունի չափ երկսեռ ընտիր հասարակութիւն ամեն դասակարգից։

Յոբելեանական յանձնախմբի կողմից երկու անգամ հրաւէր եղաւ հ. Թեմակալին նախագահելու սեղանին. Ներսէս վ. ... դարով մտաւ բանկէտի սրահը, օրհնեց սեղանը ու յետ դարձաւ առաջնորդարան։

Սեղանին կառավարիչ ընտրվեց Զ... աղա Նազարբէկեան. բանկէտն անցաւ շատ ուրախ. տեղի ունեցան բաժակաճառեր, խօսեցին Տ. Վարդանեան, Ց. Դաւթեան, ուսուցիչ Լեոն Գ. Զիլինկիրեան և ուրիշներ։ Սեղանակից տ. Մաթան Նազարբէկեան խօսք ուզեց և մի հակիրճ, բայց գեղեցիկ ճառով շնորհաւորեց դպրոցի յոբելեանը և յայտնեց միանգամայն, որ իր ընկերուհի տ. Արաքսի Վարդանեանի և իրա նախաձեռնութեամբ շուտով պէտք է կազմակերպվի մի ճոխ երեկոյթ, որի հասոյթը յատկանալու է Արամեան դպրոցի թատերասրահի մի յարմար կօրիդօր շինելուն։ Տ. Նազարբէկեանի ճառն ու յայտարարութիւնը արժանացան երկար ծափահարութեան և ուռաների։

Խնճոյքի խանդավառ րոպէին ուսուցիչ Աւագ Մելիք-Աբրահամեան կարդաց հանդէսից յետոյ ստացված Բագուի Մարդասիրական Ընկերութեան հեռագիրը, Թիֆլիսի Յովնանեան և Մարիամեան դպրոցի հոգաբարձութեան և տեսչի շնորհաւորականը, «Աղբիւր»-ի և «Տարազ»-ի խմբագիր Տ. Նազարեանի շնորհալի ուղերձը, Կովկասի Հայուհեաց Բ. Ը. վարչութեան շնորհաւորականը 100 ր. նուէրով և նախկին թեմակալ Կարապետ սրբազանի լուրջ խոր...

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՌՈՄԱՆՕՎՆԵՐԻ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ*)

III

Պօղ I կայսրը գահ բարձրանալով 1796 թ. նոյեմբերին՝ մի քանի հրովարտակներ հրատարակեց հայ ժողովրդի կաթողիկոսների ու մելիքների անունով, ինչպէս 1797 թ. մարտի 1-ին, 1798 թ. փետրվարի 26-ին, 1799 թ. յունվարի 4-ին, ապրիլի 15-ին, մայիսի 9-ին, յունիսի 2-ին, յունիսի 3-ին, հոկտեմբերի 28-ին (4 հրովարտակ), 1800 թ. հոկտ. 30-ին։ Բոլոր այդ հրովարտակների մէջ, ուղղված Ղուկաս կաթողիկոսին, Յովսէփ արքեպիսկոպոսին, որ և յետոյ կաթողիկոս, մելիքներին և իշխաններին, ինչպէս և ամբողջ չիտակ հայ ժողովրդին, (честному армянскому народу) նա, վաւերացնելով Մեծն Պետրոսի, Եկատերինա I կայսրուհու, իր մօր՝ Եկատերինա II կայսրուհու տուած հրովարտակները 1724, 1726 և 1768 թւերին յանուն Էջմիածնի Սիմէօն և Գանձասարի Եսայի և Նեստոր (Ներսէս) կաթողիկոսների և հայ իշխանների, նորից վկայում է իր արքայական բարձր գոհունակութիւնը և համակրութիւնը դէպի չիտակ հայ ժողովուրդը և խոստանում է իր կայսերական բարձր հովանաւորութիւնը, անխախտ պահելով հայերին շնորհված բոլոր արտօնութիւնները։ «Ինչպէս սրանից առաջ,—ասված է այդ հրովարտակներից մէկի մէջ,—մեր բարձր նախնիքը... բարեհաճեցին պահպանել իրանց կայսերական առանձին ողորմածութեան մէջ չիտակ հայ ժողովուրդը, վասն քրիստոնէութեան... նոյնը և Մենք, ի նկատի ունենալով երջանկայիշատակ Մեր նախնեաց այդօրինակ գթառատութիւնը, համաձայնաբար շնորհում ենք թէ ներկայ ազնուագոյն (честнѣйшій) պատրիարք Ղուկասին, թէ պատրիարքական գահի նրա ապագայ յաջորդներին, ինչպէս և մելիքներին, իշխաններին և ամբողջ ազնիւ (честный) հայ ժողովրդի կառավարիչներին մեր կայսերական ողորմածութիւնը և բարեհաճութիւնը»։

Մի այլ հրովարտակի մէջ, ուղղված Ղարաբաղի մելիքներին, գրված է.

«Հաւատարիմ և վեհապետական Ղարաբաղի երկրի ազնիւ մելիքներին, Ջրաբերդի Շահնազարովին՝ Վարանդայի տիրապետողին, Ֆրիդոնի Բեգլարովին՝ Գիւլիստանի տիրապետողին և նոյն հաւատարիմ երկրի մնացեալ տիրապետող մելիքներին, իշխաններին և բոլոր նրանց ժողովրդին Մեր կայսերական շնորհը և բարեհաճութիւնը։

«Հաճութեամբ ստանալով Մեր մինիստրութիւնից Մեզ ներկայացված զեկուցումներից ձեր ընդհանուր անձնուիրութիւնը դէպի Մեզ, Մեծ Թագաւորը և դէպի համայն Ռուսիոյ Գահը և ձեր խնդիրքը, որ թողնելով նախկին հայրենիքը, ուր դուք ճնշված էիք, թոյլատրվի ձեզ ձեր հպատակ ժողովուրդների հետ միասին գաղթել Մեր կայսրութեան սահմանները կամ նորին բարձրութիւն Կարթլինայի և Կախեթիայի թագաւոր Գէօրգիի երկիրը, որ գտնվում է Մեր հովանաւորութեան և Մեր բարձրագոյն իշխանութեան ներքոյ, և գործ դնել ձեր ոյժերի աջակցութիւնը նրա տիրապետութիւնների պաշտպանութեան համար. ձեր այդպիսի եռանդուն ցանկութիւնը մենք, Մեծ Թագաւոր, Մեր Կայսերական Մեծութիւնը հաճոյքով գիտելով և, ըստ ձեր խնդրանաց, ընդունելով ձեզ Մեր բարձր հպատակութեան և հովանաւորութեան մէջ, ամենաողորմածաբար բարեհաճեցինք յանձնարարել վերոյիշեալ թագաւորին՝ յատկացնել բնակութեան համար ձեր ուզած Ղազախ երկիրը, եթէ բռնված չէ, կամ մի ուրիշը, ըստ ձեր ցանկութեան, և թողնել ձեր հպատակ հայերի վրա, որոնք կը ցանկան յօժարակամ ձեզ հետ գաղթել, միևնոյն իշխանութիւնը և արտօնութիւնները, որ դուք ունէիք ձեր նախկին հայրենիքում...»։

Առանձին շնորհ և բարեհաճութիւն ցոյց տուեց Պօղ I կայսր Յովսէփ արքեպիսկոպոս Արղութեանին, ենթարկելով նրա առաջնորդական իշխանութեանը բոլոր Ռուսաստանի մէջ գտնված, ինչպէս նաև Աստրախանի, Բեսարաբիայի թեմերի մէջ ապրող հայերին, որոնց թւում և Նոր-Նախիջևանի Գրիգորիօպոլի, Ղրիմի, Ղզլարի, Մօզդոկի, Դէրբենդի հայերին, և տալով իրաւունք կրել իշխանական զինանշան արծուի գլխով։ 1800 թ. հոկտ. 30-ի հրովարտակով հաստատելով նոյն Յովսէփ արքեպիսկոպոսին ամենայն հայոց կաթողիկոսի պաշտօնի մէջ, նա հրամայեց Աստրախանի նահանգապետին և վրաց թագաւորին մեծ պատւով և շուքով հասցնել նրան մինչև Արարատ. «Ամենաողորմածաբար արձակելով յԱրարատ Մեր արքունիքի մօտ գտնվող հայոց արքեպիսկոպոս իշխան Արղութեան-Դոլգորուկովին, որ բոլոր հայերի ընդհանուր համաձայնութեամբ ընտրված է այժմ պատրիարք և Մեր կողմից հաստատված է այդ կոչման մէջ, հրամայում ենք տալ արժանաւոր պահակախումբ՝ ուղեկցելու նրան մինչև Թիֆլիս»։ Իսկ վրաց թագաւոր Գէօրգի Հերակլովիչին հրամայեց մեծ շուքով և պատւով հասցնել կաթողիկոսին Արարատ։ «Հաւատացնում եմ ձեզ,—ասում է կայսրը իր հրովարտակի մէջ յանուն Յովսէփ կաթողիկոսի,—որ այսուհետև ևս արքայական շնորհները միշտ կը տարածվեն ձեզ վրա»։

Ինչպէս յայտնի է, Պօղ I կայսրը ս. Յովհաննէս Երուսաղէմացու կարգի մեծ մագիստրն էր միաժամանակ, մի պաշտօն, որին նա շատ մեծ նշանակութիւն էր տալիս։ Եւ ահա նա Յովհաննէս Լազարեանին, որին տուել էր իսկական պետական խորհրդականի տիտղոսը, նշանակում է 1801 թ. այդ կարգի կօմանդոր, ի նշան իր առանձին արքայական բարեացակամութեան առ նա։

Նոյն Պօղ I կայսրի օրով Պետերբուրգ է գալիս վրաց իշխան հայազգի Աբամելիքը իր որդիներով և մատուցանում է կայսրին մի թանգագին ադամանդ հրաշալի ջուր և փայլ ունեցող, մի քանի կարատ մեծութեամբ։ Կայսրը, հաճութեամբ ընդունելով այդ ընծան, ի նշան շնորհակալութեան պարգևում է իշխ. Աբամելիքեանին [illegible] մի կալուածք՝ Կամենեց-Պոդօլսկ նահանգում և իշխանի վեց որդիներին հրամայում է ընդունել ծառայութեան մէջ, որոնցից չորսը դառնում են սպաներ և դրանցից երկուսը հասնում են գեներալի աստիճանի, ստանում են բազմաթիւ շքանշաններ, նոյնիսկ եւրոպական պետութիւններից։

Սակայն, չը նայելով այդ բոլոր շնորհներին առ հայոց ժողովուրդը և կաթողիկոսները, Պօղ I կայսրը չը կարողացաւ իրագործել իր մեծ մօր ծրագիրը և 1801 թ. մարտի 12-ին վախճան գտաւ։ Մի քիչ յետոյ Թիֆլիսում վախճանվեց և Յովսէփ կաթողիկոսը դեռ Էջմիածին չը հասած և օծումն չընդունած։ Եւ այդպիսով վերջացաւ ռուսական հզօր արծւի հովանաւորութեան ներքոյ հայկական իշխանութիւն ստեղծելու ծրագիրը։

Գահ բարձրացաւ նրա որդի Ալէքսանդր I Օրհնաբանեալը, որ շարունակեց իր հօր, տատի և նախնիքի բարեացակամ և ողորմած վերաբերմունքը դէպի հայոց ազգը։ 1802 թ. մայիսի 19-ին արձակած իր հրովարտակով յանուն Դանիէլ կաթողիկոսի, հայ մելիքների, իշխանների և ժողովրդի, նա իր կայսերական շնորհը և շնորհաւորութիւնները յայտնելով, ասում է. «Յայտնում ենք այս Մեր ողորմած հրովարտակով, որ հայոց պատրիարք Դանիէլը, Մեր կայսրութեան մէջ գտնվող իր արքեպիսկոպոս Եփրեմի միջոցով, գրաւոր խնդրեց Մեզ, որ շնորհենք նրան՝ պատրիարքին Մեր կայսերական բարձրագոյն հրովարտակ, որպէսզի նա պահպանվի Էջմիածնի Մայր Տաճարում և յաւերժ յիշատակ Մեր գթութեան և բարեհաճութեան, և ինչպէս սրանից առաջ Մեր բարձր նախնիքը՝ երջանկայիշատակ և յաւերժ փառաւոր թագաւոր կայսր Մեծն Պետրոս, կայսրուհի Եկատերինա I, կայսրուհի Եկատերինա II և մեր սիրեցեալ ծնող թագաւոր կայսր Պօղ Պետրովիչը ազնիւ հայ ժողովուրդը քրիստոնէութեան համար պահպանում էին կայսերական յատուկ գթութեան մէջ, որի համար վկայված է նոցին մեծութեանց հրովարտակներով 1724, 1726, 1768 և 1800 թւականներին ուղղված այն ժամանակվայ պատրիարքներ Եսայիի, Նեստորին (Ներսէս), Սիմէօնին, Ղուկասին, Յովսէփին, մելիքներին, իշխաններին, կառավարիչներին և ամբողջ ազնիւ հայ ժողովրդին, ուստի և Մենք, հետևելով Մեր նախնիքին, նոյնպէս բարեհաճում ենք, թէ ներկայ ազնուագոյն Դանիէլ պատրիարքին, թէ պատրիարքական գահի նրա ապագայ յաջորդներին և թէ մելիքներին, իշխաններին, կառավարիչներին և ամբողջ ազնիւ հայ ժողովրդին պահպանել Մեր կայսերական գթութեան և բարեացակամութեան մէջ»...

Նոյնպէս հրովարտակ արձակեց Ալէքսանդր I և Եփրեմ կաթողիկոսի հաստատման առիթով 1809 թ. սեպտ. 30-ին, որով գովելով Եփրեմի և հայ ժողովրդի անձնուիրութիւնը և մատուցած ծառայութիւնները Ռուսական Գահին՝ խոստանում է անխախտ պահել հայոց եկեղեցուն և ժողովրդին տրված բոլոր արտօնութիւնները։

Բայց մանաւանդ նշանաւոր է Ալէքսանդր I-ի Թէյլից քաղաքում տուած հրովարտակը, 1813 թ. սեպտ. 15-ին։

«Մեր սիրեցեալ և հաւատարիմ հպատակ համօրէն հայոց ազգին, որ բնակվում է Վրաստանում, և նրան բաղկացնող ամենայն դասակարգի անձանց՝ Մեր կայսերական ողորմութիւն։

«Ճշմարիտ բաւականութեամբ տեսանք Մենք՝ Վրաստանի Մեր գլխաւոր հրամանա-

*) Տես «Մշակ» №№ 40 և 41.

հուրգներով ու համակրանքով զեղուն գրութիւնը։ Անսահման էր բանկետի հասարակութեան ոգևորութիւնը և ուռա բացականչութիւնները։

Բանկետը վերջացաւ գիշերվայ ժամը 3-ին. հասարակութիւնը հեռացաւ գմայլուն տպաւորութեամբ, յայտնելով սրտագին շնորհակալութիւն յանձնախմբին և մանաւանդ Ջաք. աղա Նազարբէկեանին, որի աշխատութեան ու ջանքերին պարտական ենք յոբելեանի աջողութիւնը։

Ինչպէս արդէն իր տեղում արձանագրել եմ, ֆոնդի գումարը մօտ 4000 թուման է. դա շատ ոչինչ է նպատակին ծառայելու համար. հասարակութիւնը լիայոյս է, որ Թիֆլիսն ու Բագուն և առ հասարակ նըրանք, որոնք սան են եղել Արամեան դըպրոցին և այժմ ունեն բարեկեցիկ վիճակ, պէտք է լրացնեն ֆոնդը իրանց առատ նուէրներով, եթէ արդարև մօտիկ են զգում դպրոցի գոյութիւնը իրանց սրտին։

Հայկազուն

ՀԱՅ ՊԱՏԳԱՄԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Ռոմանօֆներուն ռուսական գահը բարձրանալուն 300-ամեակին առթիւ, Ամենայն Հայոց Հայրապետը՝ Ներսէս արքեպիսկոպոսը ուրիշ բարձրաստիճան եկեղեցականի մը հետ ղրկեց, ներկայ գտնուելու համար Պետերբուրգի մէջ տեղի ունեցող հանդիսութեանց, և կոնդակով հրահանգ տուաւ Ռուսիոյ բոլոր եկեղեցիներուն, որպէսզի գոհաբանական մաղթանքներ կատարեն։

Պատրիարքը՝ իբրև ներկայացուցիչ Թիւրքիոյ մէջ Ամենայն Հայոց Հայրապետին՝ մասնակցեցաւ անձամբ ռուս դեսպանատան մէջ տեղի ունեցած արարողութեանց։

Փետրուար 21-ի առաւօտուն նորին սրբազնութիւնը մայր եկեղեցին մէջ Վարդանանց տօնին առթիւ քարոզելէ յետոյ ռուս դեսպանատուն գնաց, իր հետ ունենալով Մաղաքիա եպիսկոպոսը, վարչութեան կողմէ Վահան և Սմբատ Ծ. վարդապետները, աշխարհական անդամներէն Ցարութիւն Զէքի և Տիրան Երկանեան էֆէնդիները, երեսփոխանութենէն՝ մայր դիւանի անդամ Պէյազճեան էֆէնդին։ Երեսփոխաններէն միւս հրաւիրեալները ժամանակին չէին եկած։

Պատրիարքը դեսպանատուն հասած ատեն, կրօնական արարողութիւնը չէր աւարտած։ Արդէն պատրիարքական փոխանորդը ներկայ կը գտնուէր այդ արարողութեան։

Պատրիարքը դեսպանատան սրահին մէջ Ա. Թարգման Մանդելստայմի կողմէ ընդունուելէ յետոյ, պատգամաւորութեան յայտնած փափագին վրայ, պատրիարքն ալ իր հետևորդներով առաջնորդուեցաւ մատուռ, ուր կը գտնուէին օսմ. կառավարութեան ներկայացուցիչները, բուլղարաց էկզարխն և յունաց նախորդ տեղապահը։

Արարողութեանց աւարտումէն ետքը, պատրիարքը վերադարձաւ դեսպանատան սրահը, ուր դեսպան Մ. դը Գիրսի յանուն ազգին յայտնեց իր շնորհաւորութիւնները։ Դեսպանը պատասխանեց, թէ Թիւրքահայոց կողմէ եղած այս յարգանքի արտայայտութենէն խորապէս զգացուած է և պիտի տեղեկացնէ իր կառավարութեան։

Յետոյ պատրիարքը առաջնորդուեցաւ ճաշասեղան, ուր պատուասիրութիւններ եղան իրեն և իր հետևորդներուն։

Հայ պատգամաւորութիւնը դեսպանատունէն մեկնած պահուն, դեսպանը կրկին յայտնեց իր շնորհակալութիւնը։

(«Բիւզանդիոն»)

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԺՈՒՐՆԱԼԻՍՏՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ

Չորեքշաբթի, փետրվարի 27-ին, երեկոյեան ժամը 8-ին, ժուրնալիստների ընկերութեան բիւրօյում կայացաւ ժուրնալիստների (ռուս, հայ, վրացի) ժողովը, որ ստացաւ մտերմական-ընտանեկան բնոյթ։ Ժողովի նպատակն էր թէյի սեղանի շուրջը բոլորված՝ խորհրդակցութիւններ և մըտքերի փոխանակութիւն կատարել մամուլի և նրա գործիչների վերաբերմամբ։

Ընկերութեան վարչութեան նախագահ Բուկշտէյնը, բանալով նիստը մի ճառով, շօշափեց մի քանի կարևոր հարցեր, որոնց լուծումից է կախված ժուրնալիստների ընկերութեան բարգաւաճումը և ժողովըրդականացումը, միևնոյն ժամանակ յայտնելով, որ ծրագրված է հիմնել պատուի դատարան, տեղեկատու բիւրօ, խնդրեց ընտրել մի նախագահ՝ վիճաբանութիւնները ղեկավարելու համար։

Ժողովը ընտրեց նախագահ Հ. Առաքելեանին, որ առաջարկեց յայտնել, թէ ուրիշ ի՛նչ հարցերի մասին ժողովականները կը ցանկային կատարել մտքերի փոխանակութիւն, բացի Բուկշտէյնի առաջարկած հարցերից։

Անդամներից մինը առաջարկեց խօսել փոխադարձ օգնութեան կասսա հիմնելու մասին։ Մի երկրորդը առաջարկեց քննել այն հարցը, թէ ի՛նչ է պատճառ, որ ժուրնալիստների ընկերութիւնը ժողովրդականութիւն չունի, չէ կարողանում զարգանալ։ Մի երրորդը առաջարկեց հիմնել սեփական օրգան, որի մէջ ժուրնալիստները կարողանային ազատօրէն, համաձայն իրանց համոզմունքի և ուղղութեան, գրել, առանց սահմանափակված լինելու համակրելի հրատարակիչների ուղղութեան։

Խորհրդածութիւնները այս հարցերի շուրջը՝ ջերմ և մտերմական՝ տևեց ամբողջ 4 ժամ։ Որոշված էր ոչ մի վճիռ չը կայացնել, այլ այս առաջին ժողովը նուիրել միայն հարցերի լուսաբանութեան։ Ժամը 12-ին հիւրերը, շնորհակալութիւն յայտնելով տիկին Ֆլօրա Վարդանեանին, որի բնակարանում կայացաւ ժողովը, մեկնեցին, որոշելով հաւաքվել յաջորդ անգամ և շարունակել արծարծված հարցերի քննութիւնը։

ԹԱՂԱՅԻՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Ինչպէս յայտնի է, Թիֆլիսը քաղաքի բոլոր մասերում ևս ունի իր թաղային-քաղաքային բժիշկները, որոնք ստանում են քաղաքից ռոճիկ և պարտաւոր են աղքատ-չքաւոր դասին ձրիաբար բժշկական օգնութիւն հասցնել ինչպէս քաղաքային հիւանդանոցներում, նոյնպէս և կարևոր դէպքերում, նաև նրանց բնակարաններում, երբ հիւանդը անկարող է հիւանդանոց հասնել։

Թէև այդ հիւանդանոցների մասին էլ ասելու շատ բան կայ, բայց այս անգամ խօսքս վերաբերում է այն բանին, թէ ինչպէս են բժշկվում աղքատները, երբ նրանք դժբաղդութիւն են ունենում այնպէս հիւանդանալու, որ անհրաժեշտ է լինում բժշկական օգնութիւն հասցնել նրանց իրանց բնակարաններում,—այսինքն կարևոր դէպքում բժիշկ հրաւիրել տուն առանց վճարի։

Նրանք, ովքեր էլ հնարաւորութիւն ունեն հիւանդութեան դէպքում, թէկուզ ամենահամեստ վճարով, իրանց տունը բժիշկ հրաւիրել, ինձ հետ միասին կը վկայեն, որ բժիշկները, գոնէ ցերեկով, երբեք չեն մերժի հրաւէրը, և օրվայ ո՛ր ժամին էլ կամենաք, կայցելեն հիւանդին իր բնակարանում։

Այդպէս չէ սակայն չքաւորի, աղքատի համար։

Քաղաքի որևէ տան խոնաւ նկուղում կամ կիսաւեր խրճիթում ապրող աղքատը եթէ դիցուք հիւանդացաւ ցերեկվայ $11^1/_2$ ժամին, նա բժշկի երես կարող է տեսնել ուղիղ 24 ժամից յետոյ...

Ինչու։ Որովհետև նրան ձրիապէս բժշկելու պարտականութիւնը դրված է քաղաքային-թաղային բժշկի վրա, իսկ վերջինս էլ ղեկավարվում է այդ բժիշկների համար մշակված կանոնադրութեամբ, որը ասում է հետևեալը.

«Քաղաքամասային բժիշկները նոյն օրն ևեթ այցելում են իրանց շրջանի այն հիւանդներին, որոնցից հրաւէր ստացած կը լինեն մինչև առաւօտվայ 11 ժամը» և այլն։

Հասարակական հիմնարկութիւնների շատ կանոնադրութիւններ մեզանում մնում են թղթի վրա միայն և կեանքի մէջ գործնականութիւն չեն ստանում, բայց, ինչպէս փորձով համոզվեցինք, չքաւոր հիւանդների համար մշակված այդ տարօրինակ կանոնադրութիւնը գործադրվում է ճշտութեամբ։ Այս դէպքում մեղաւորը կանոնադրութիւնն է թէ նրանով ղեկավարվող բժիշկը,—դա ունի երկրորդական նշանակութիւն. տխուր փաստն այն է, որ, ինչպէս ասացի, չքաւոր-աղքատ մարդը եթէ հիւանդացաւ այսօր՝ առաւօտեան 11 և քառորդ ժամին, նա ուղիղ 24 ժամ պէտք է սպասէ և ուրիշ ժամից յետոյ միայն դիմէ քաղաքային բժշկին... Մինչդեռ, կրկնում եմ, այսպիսի պայմանական բժշկութեան ձև գոյութիւն չունի ոչ աղքատ դասակարգի կեանքում։

Աւելորդ չեմ համարում առաջ բերել և այն, որ այդ կանոնադրութեան գոյութեան մասին տեղեկութիւն ստացանք հենց թաղային բժշկից իրանից, երբ երեկոյեան 5 ժամին դիմել էինք նրան, իր շրջանի չքաւոր հիւանդի մօտ հրաւիրելու համար, և որից կանոնադրութեան համաձայն էլ մերժում ստացանք մինչև միւս օրվայ որոշված ժամը։

Բացառութիւններ լինում են, ինչպէս բացատրեց բժիշկը. այն է՝ երբ հիւանդը կարօտ է շտապիոյթ օգնութեան (թունաւորումն, արիւնհոսութիւն, վէրք և այլն)։

Մնացած հիւանդութիւնների բժշկութիւնը կատարվում է վերև յիշված կանոնադրութեան համաձայն։

Այսպէս թէ այնպէս, անհրաժեշտ է, որ քաղաքի վարիչները լուրջ ուշադրութիւն դարձնեն այդ բաւական տարօրինակ երևոյթի վրա և աղքատ հիւանդների համար ստեղծեն այնպիսի պայմաններ, որ հիւանդացողը ստիպված չը լինի «համաձայն պայմանական կանոնադրութեան» մի ամբողջ օր բժշկին սպասել։

Ինքը զուցէ սպասէ, բայց հիւանդութիւնը։

Ջրի բժշկութեանը ժողովուրդը առանց այն էլ թերահաւատութեամբ է վերաբերվում։

Ուստի պէտք է փարատել այն և ոչ նպաստել նրա ընդհանրանալուն։

Բ. Միրզոյեան

ՅՈԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ԳԱՒԱՌՈՒՄ

Ցարսկիէ-Կոլոդցի, 26 փետրվարի

Փետրվարի 21-ին հայոց եկեղեցում ի պատիւ Ռոմանօֆների Տան Թագաւորութեան 300-ամեայ յոբելեանի մատուցվեց հանդիսաւոր պատարագ կայսերական մաղթանքով։ Մաղթանքին ներկայ էր ամբողջ հայ հասարակութիւնը։ Ց. ք. Գրիգորեանը խօսեց ճառ, ծանօթացնելով ժողովրդին Ռոմանով թագաւորների կատարած դերի մասին Ռուսաստանում և առանձնապէս հայերի համար։

Նոյն երեկոյ ի պատիւ այս տօնի հայոց դպրոցում տեղի ունեցաւ գրականական երեկոյթ հասակաւորների մասնակցութեամբ։ Հանդէսը բացվեց ազգային օրհներգով։ Կարդացին ոտանաւորներ և երգեցին զանազան երգեր։ Երեկոյթից արդիւնք մնաց յօգուտ Կ. Հ. Բ. Ընկ. տեղական ճիւղի մօտ 13 ռ.։

N. N.

Ղուբա, 21 փետրվարի

Փետրվարի 20-ին հոգեհանգիստ կատարվեց քրիստոնեաների և այլազգիների աղօթատներում՝ ի յիշատակ Ռոմանօֆների Տան հանգուցեալ կայսրների։ Ուղղափառների եկեղեցում մեծ բազմութիւն կար։ Դպրոցների աշակերտները հոգեհանգիստներին ներկայ էին. նրանց բաժանեցին կոնֆէտներ, իսկ ակումբի դահլիճում ցոյց տուին զանազան պատկերներ մոգական լապտերով։

Այսօր վաղ առաւօտվանից ամբողջ քաղաքը զարդարված է դրօշակներով։ Բուլվարնայա փողոցում ձրի սինէմատոգրաֆ կայ գեղեցիկ պատկերներով. անց ու դարձը բազմամարդ է, ընդհանուր տրամադրութիւնը խնդագին։

Աշակերտների խմբերը դրօշակներով և Թագաւոր Կայսեր ու Ռոմանովեան Տան նախկին թագակիրների պատկերներով շրջում են փողոցէ փողոց. մօտակայ Կոլեսնիկովկա գիւղի դպրոցի աշակերտները նմանապէս եկել են քաղաք դրօշակներով և Թագաւոր Կայսրի պատկերով։

Մանիֆէստի ընթերցումը եղաւ ռուսաց եկեղեցում ժամը $12^1/_2$-ին, յետոյ քաղաքային այգում։ Մանիֆէստը ստացվել է այստեղ հեռագրով այս առաւօտ։

Հայոց եկեղեցում Ս. ք. Տէր-Սիմէօնեանը պատարագից յետոյ հայոց երկսեռ դպրոցների աշակերտների և ուսուցիչների հետ գնաց քաղաքային այգին, որտեղ թափօրով եկաւ ռուսաց հոգևորականութիւնը օֆիցէրներով, 300-ից աւելի զօրքով և այստեղի բոլոր աստիճանաւորներով ու հազարաւոր ամբոխով. Թուրքերը և հրէաները իրանց հոգևորականներով և դպրոցների աշակերտներով և այլ բազմութեամբ նմանապէս եկել էին քաղաքային այգին. այստեղ էին Պետրո-Պավլովկա, Նիւգէդդի, Ալեքսանդրովկա և Վլադիմիրովկա մերձակայ գիւղերի աշակերտների խմբակներ դրօշակներով. փոքրիկ սաներին բոլորին էլ բաժանեցին կոնֆէտներ, գրքոյկներ և նկարներ Ռոմանօֆների Տան 300-ամեայ կեանքից։ Փողոցներում զուռնա էր նուագում, քանի որ մուզիկան մշտական լինում է Գուսարում և այնտեղ պահել են և չէին ուղարկել այստեղ։ Երեկոյեան ամբողջ քաղաքում լուսավառութիւն կար։

Ղուբայից պատգամաւոր գնաց Պետերբուրգ այսօրվայ հանդէսներին մասնակցելու միմիայն քաղաքագլուխ Քերիմօվը, ուրին ծախսերի համար դումայի որոշմամբ յատկացվեց 300 ռ.։

Կայսերական մանիֆեստը կարդալուց յետոյ՝ խեղճն արձակեցին տեղիս բանտից 46 բանտարկեալների։

Մ. Ս.

Նոր-Բայազէտ, 24 փետրվարի

Յոբելեանական հանդէսները մեզանում տևեցին ամբողջ 4 օր, այն է՝ ամսիս 19—23-ը։ Նախ տարրական դպրոցի վարչութիւնը, ի յիշատակ ճորտերի ազատութեան, որ կապ ունի ռուսաց կայսերական տան հետ, ծնողական ժողով էր հրաւիրել, ուր ուսուցիչ Սարգսեան բացատրեց ռուսաց կայսրների գործունէութեան ազդեցութիւնը ժողովրդի քաղաքական և կուլտուրական կեանքում։ Միւս օրը ռուսաց և հայոց եկեղեցիներում կատարվեցին հանդիսաւոր հոգեհանգիստներ՝ ի յիշատակ Ռոմանօֆների Տան հանգուցեալ թագաւորների, թագուհիների և մեծ իշխանների։

Իսկ 21-ին բոլոր խանութները, կառավ. հաստատութիւնները փակ էին և ամբողջ քաղաքը պատրաստվել էր կատարելու գոհաբանական մաղթանք Թագաւոր Կայսրի և Կայսերական Տան այժմեան բոլոր անդամների համար։ Ժամը 10-ին հոգևորական դասը պատարագից յետոյ թափօրով դուրս եկաւ շուկայի հրապարակը, ուր, նախ քան մաղթանք կատարելը, պատարագիչ գործակալ Արտակ վ. օրվայ պատշաճ քարոզ խօսեց, կանգ առնելով ռուսաց կայսրների քաղաքական և կուլտուրական առաջխաղացութեան վրա։ Առանձնապէս հայերիս վերաբերմամբ՝ հ. Արտակը շեշտեց, որ դարերի հալածանքից և քաղաքական ճընշումներից յետոյ հայ ժողովուրդը հազիւ ազատվեց թաթարական և թուրք բռնակալական արշաւանքներից՝ շնորհիւ ռուսաց կայսրների և քրիստոնեայ միապետների տիրապետութեան։ Ապա քաղաքային աւագ Գ. Արծրունին յայտնեց, որ մանիֆեստը արդէն տրվել է նահանգական օրագրութեան՝ ի յայտարարութիւն, որը շուտով յայտնի կը լինի։

Մաղթանքից յետոյ դուրս են գալիս սազանդարների խմբեր ու քէֆով և ուրախութիւններով անցնում քաղաքի թաղերով։ Մաղթանքից անմիջապէս յետոյ քաղաքային վարչութիւնը ցրում էր ժողովրդի մէջ Ռոմանօֆների Տան վերաբերեալ գրքեր և պատկերներ ձրիապէս և նոյն երեկոյեան քաղաքը լուսաւորել էր գոյնզգոյն լապտերներով և ճրագներով դափ ու զուռնայի մասնակցութեամբ։

Նոյն երեկոյ քաղաքային ռուսաց ուսումնարանում տեղի ունեցաւ շքեղ գրական-երաժշտական հանդէս, որին առանձին տոմսերով, առանց վճարի, հրաւիրված էին ծնողներ, քաղաքացիներ և պաշտօնեաներ՝ հայոց դպրոցի տեսուչ Աբրահամեանի ատենադրութեամբ։ Հանդէսը բացվեց «Боже Царя храни» հիմնով, որ երգեց երկսեռ երգեցիկ խումբը։

Ապա խօսեց Հ. Տէր-Միքայէլեանց, յիշատակելով Ռոմանօֆների Տան բոլոր կայսրների և կայսրուհիների առանձնայատկութիւնները։ Հանդէսին դրված էին 20-ից աւելի երգեր, նուագներ ու բանաստեղծութիւններ՝ Պուշկինից, Կրիլօվից, Մայկովից և այլն, որ արտասանեցին աշակերտները շնորհալի կերպով։ Ապա աշակերտները աջող կերպով խաղացին «Царь-Орленокъ» (մի պատկեր Պետրոս Մեծի կեանքից) և Գոգոլի՝ «Ревизоръ» կոմեդիան։

Յաջորդ օրը (22-ին), առ. ժամը 10-ին, կրկնվեց նոյն հանդէսը նոյն տեղում։

Այդ օրվայ երեկոյեան գրակ.-երաժշտական երեկոյթ կատարվեց նաև հայոց ծխ. դպրոցում՝ դարձեալ ձրիապէս։ Թատրոնական դահլիճը լցված էր մեծ մասամբ բուն ժողովրդով։ Խօսեցին ուսուցիչներ Ափրիկեան ցոյց տալով ռուսաց տիրապետութեան առաւելութիւնը մեր հայերիս վերաբերմամբ և առանձնապէս շեշտելով 1836 թ. «Պօլօժենիէին» ժողովրդական կրթական առաջադիմութեան տեսակէտից, և Խ. Ցարութիւնեան, որի ճառը դարձեալ պատում էր ռուսաց կայսրների գնահատելի կառավարութիւնների շուրջը՝ յօգուտ հպատակ ժողովուրդների։ Զանազան երգերից և բանաստեղծութիւններից յետոյ ցոյց տրվեցին նաև զանազան պատկերներ ու տեսարաններ մոգական լապտերի միջոցով։

Իսկ ամսիս 23-ին դպրոցի դահլիճում տեղի ունեցաւ ռուսերէն ներկայացում, ուր աստիճանաւոր դասը խաղաց «Жизнь за Царя», «На премію» և այլ պիէսներ։ Ներկայացումը, որ տրվեց յօգուտ քաղ. ուսումնարանի չքաւոր աշակերտների, գրաւել էր մեծ բազմութիւն բարձր դասակարգերից և նախաձեռնողն էր գաւառապետ Միլլերով։ Տոմսակներ չը ճարվելուն պատճառով շատերը զուրկ մնացին ներկայացումից։

Պէտք է աւելացնել և այն, որ 3—4 օրվայ ընթացքում ամբողջ քաղաքը զարդարված էր դրօշակներով, իսկ ժողովուրդը ոգևորված ուրախ օրեր անցկացրեց։

Գ. Սինանեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Երէկ, մարտի 1-ին, ի Տէր հանգուցեալ Ալէքսանդր II կայսրի մահվան տարելիցի օրը, Սիոնի տաճարում կատարվեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պաշտօնական և այլ հաստատութիւնների ներկայացուցիչների ներկայութեամբ։

◆ Թագաւոր Կայսրը և Մեծ Իշխաններ Նիկոլայ Նիկոլայեվիչը, Սերգէյ Միխայլովիչը, Նիկոլայ Միխայլովիչը և Բորիս Վլադիմիրովիչը բարեհաճեցին շնորհակալական հեռագիրներ ուղարկել Թիֆլիսի դրագունեան գնդի անունով սրա շնորհաւորանքի համար Ռոմանօֆների Տան յոբելեանի առթիւ։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ այսօր երեկոյեան Թիֆլիսի թեմի նորահաստատ առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսը դուրս է գալու Էջմիածնից, և վաղը, կիրակի երեկոյեան ժամը 5-ին կը լինի Թիֆլիսի կայարանում։ Սրբազանին Ալէքսանդրօպօլ դիմաւորելու են կոնսիստորիայի երկու անդամները, Ղարաքիլիսայում թեմական տեսուչը և Թիֆլիսի եկ.-ծխ. հոգաբարձութիւնների 4 անդամներ, Թիֆլիսի կայարանում եկ.-ծխական դպրոցների հոգաբարձութիւնները ուսուցչական խմբերով, Թիֆլիսի քահանաներից 4 աւագագոյն քահանաներ, իսկ ամբողջ հոգևորականութիւնը շուրջառներով կը դիմաւորէ «Վրաց Հրատարակչական Ընկ.» տպարանի առաջ, որտեղից եկեղեցական հանդէսով մուտք կը գործի Վանքի աւագ եկեղեցին։

◆ Սուրամի գործակալ Ցովս. ք. Առաքելեանը խնդրում է մեզ տպել, որ նոյն տեղի եկ.-ծխ. երկդասեան երկսեռ դպրոցը շնորհակալութեամբ ստանում է Բագուի մի խումբ հայ կանանց նուիրած մի օրի-

---

տարի զեկուցումից Մեր սրտի համար ախորժելի նոր վկայութիւն այն հաւատարիմ հպատակութեան երախտագիտական զգացմանց, որոնցով վրաստանաբնակ հայոց բոլոր հասարակութիւնները միշտ ոգևորված են եղել առ բարձր հովանաւորութիւն և առ Մեր հայրական հոգատարութիւնը՝ նրանց և այնտեղի բոլոր ժողովրդի բարեկեցութեան համար։ Նրանք ապացուցին այս զգացմունքները բազմատեսակ փորձերով՝ հաստատուն հաւատարմութեան յամենայն դէպս։ Նրանք հանդիսացան օրինակելի հաստատամտութեամբ և անձնուիրութեամբ այն միջոցին, երբ որ թեթևամտութիւնը և չարակամութիւնը ի զուր ջանք էին գործ դնում սասանեցնել Վրաստանում Մեր հաստատած խաղաղութիւնը, և խռովայոյզ հանգամանքների մէջ միացին հաստատ և անսասան դէպի Մեզ և դէպի Մեր Գահը ունեցած իրանց ջերմեռանդութեան մէջ, զոհելով իրանց սատացուածքը և ամենայն միջոցները, նաև իսկ իրանց կեանքը յօգուտ Մերս ծառայութեան և ի բարօրութիւն հասարակաց։

«Վրաստանաբնակ ամբողջ հայոց ազգի և նրան բաղկացնող բոլոր դասակարգերի այսպիսի ջերմեռանդութիւնը, նրանց ծառայութիւնները և մեծագործութիւնները Մեզ վրա ախորժելի պարտաւորութիւն են դնում վկայել առաջի ընդհանուր աշխարհիս Մեր դէպի նրանց տածած արդարացի երախտագիտութիւնը և բարեհաճութիւնը։ Թող պահվի այս վկայութիւնը ի պատիւ և ի փառս նրանց ապագայ սերունդներին ի յիշատակ։ Մնամք դէպի նրանց ամենեցունց Մերս կայսերական ողորմութեամբ բարեհաճ»։

Անցնելով Ալէքսանդր I-ի յաջորդ Նիկոլայ I Պավլովիչ կայսրին, մենք գիտենք, որ նրա օրով կատարվեց Պարսկաստանի և Թիւրքիայի հայերի մի մասի ազատութիւնը պարսկական և թիւրքական անագորոյն լծից. Նրա օրով հանդէս եկաւ Ներսէս Աշտարակեցին, որ այնքան մեծամեծ ծառայութիւններ մատուցեց ռուսական զօրքին և Գահին և նպաստեց հայերի ազատութեան։ Նիկոլայ I գնահատում էր Ներսէսի ծառայութիւնները և այդ մասին վկայել է իր հրովարտակների մէջ, շնորհիւ Երմոլովի պէս արդարադատ և վեհանձն կուսակալի, որ կարողացաւ անաչառօրէն գնահատել Ներսէսի արժանիքը, բայց ապա, շնորհիւ Երմոլովի թշնամի զօրավար Պասկևիչի խարդաւանքների, Ներսէսը իբրև աքսոր ուղարկվեց Բեսարաբիա, առաջնորդի պաշտօնով, թէև վերջը, երբ Ներսէսը ընտրվեց կաթողիկոս ամենայն հայոց, Նիկոլայ I յիշեց նրա մատուցած ծառայութիւնները և հակառակ մինիստրների դեկուցման՝ հաստատեց նրա կաթողիկոսական ընտրութիւնը։

Նիկոլայ I եղաւ նաև ռուսաց առաջին կայսրը, որ այցելեց Էջմիածին. և եթէ այդ ժամանակվայ Էջմիածնի կաթողիկոսը չը լինէր Կարբեցի Ցովհաննէսի պէս մի բարոյական ոչնչութիւն, անշուշտ, Էջմիածնի աթոռը կը ստանար մեծ արտօնութիւններ և շնորհներ։

Նիկոլայ I կայսրի ժամանակ հայոց եկեղեցին ստացաւ «Պօլօժենիէ» կոչված առանձին սահմանադրութիւնը։

Առհասարակ Ռոմանօֆների Տան թագաւորներին ենք պարտական հայոց կաթողիկոսական գահի նախկին հեղինակութեան և շուքի վերականգնումը։

Ալէքսանդր II Ազատարար կայսրի երախտիքն էլ հայոց ազգի վրա մեծ է. նախ, երբ ընդհանուր պետական ռեֆորմներով, այն է՝ դատաստանական, շինական, հողային օրէնքներով նա կայսրութեան ազգաբնակութեան հետ բարելաւեց, բարւոքեց և հայ գիւղացու դրութիւնը. երկրորդ, նա ձգտեց ազատել Թիւրքիայի հայ ժողովուրդը թիւրքական անագորոյն լծից. նա գնելով ռուսահայերի միջնորդութեան՝ Սան-Ստեֆանոյի դաշնագրի մէջ մտցրեց յօգուտ հայերի մի յատուկ յօդուած (16-րդ), որն եթէ իրագործվէր, կամ եթէ Անգլիան և Գերմանիան թոյլ տուած լինէին իրագործել և չը խափանէին, մենք չէինք ունենայ հայկական սոսկալի կոտորածները, և Թիւրքաց Հայաստանը այսօր մի բարեկարգ երկիր կը լինէր, այլ ոչ դժոխք, իր բնակիչների համար։ Ցամենայն դէպս, թէև չիրագործվեց Ալէքսանդր II-ի վեհանձն նախաձեռնութիւնը, բայց նրա արժանիքը և վեհ ձգտումը անգնահատելի են։

Ճիշդ է, յետագայում, մի փոքր ժամանակամիջոցում, Ռուսաստանի վերաբերմունքը դէպի հայոց հարցը փոխվեց և աննպաստ ուղղութիւն ստացաւ իշխան Լօբանովի քաղաքականութեամբ. ճիշդ է, Ռուսաստանը անտարբեր մնաց հայկական կոտորածների ժամանակ, բայց եթէ մեզ համար այդ ցաւալի դէպքերը պէտք է վերագրենք Լօբանովների պէս դիպլոմատների ձախորդ քաղաքականութեան, չը մոռանանք խոստովանել և մեր հայերիս սեփական յանցանքը, երբ մենք, փոխանակ մեր աչքերը յառելու Հայաստանի և հայ ժողովրդի աւանդական հովանաւորի և բարեկամի վրա, ուղղեցինք մեր հայեացքը դէպի այլ կողմ և կրեցինք պատիժ, խիստ պատիժ։

Բայց այսօր այդպէս չէ. այսօր ամբողջ հայ ազգը եկել է այն համոզման, որ հայոց հարցը, Թիւրքաց Հայաստանի ազատագրութեան հարցը կարող է լուծվել միայն շնորհիւ Ռուսաստանի, և ամենքի աչքը յառված է դարձեալ Ռոմանօֆների Արքայական Տան այժմ Թագաւորող Մեծ Կայսր Նիկոլայ II-ի վրա, որ իբրև նախաձեռնող համաշխարհային խաղաղութեան մեծ գաղափարի, յանուն իսկ այդ գաղափարի՝ կոչված է վերջ տալ Թիւրքահայ ժողովրդի անտանելի և ծանր վիճակին։

Հ. Ա.

[illegible]

◆ Այսօր եր. ժ. 8-ին, Ռուսաց Աշխարհագրական Ընկերութեան դահլիճում (Մօս-կօվսկայա, 3) կը կայանայ Մոսկվայի Աշխարհագրական Ընկ. կովկասեան բաժնի անդամների նիստը, ուր Ջանաշվիլին կը կարդայ ռեֆերատ «Արքայազն Իրակլիի մանկութիւնը Նադիր-շահի հնդկական արշաւանքներին»: Նիստը հրապարակային է:

◆ Այսօր Կայսերական Կովկասեան Բժշկական Ընկ. շինութեան մէջ երեխաների համար դասախօսութիւններից յետոյ, ժամը 12—1-ը հասակաւորների համար բժ. Աղաարեան կը դասախօսէ հայերէն Թոքախտի ու Թոքերի մասին: Երեկոյեան ժ. 6—6-ը բժ. Կոնդրատեւվան ռուսերէն կը խօսէ քութեշի մասին: Մուտքը ձրի է:

◆ Թիֆլիսի պօստ-հեռագրական շրջանի պետ Մուսէլլիուսը ծառայութեան գործերով մեկնեց Քութայիսի նահանգը և Բաթում:

◆ Թիֆլիսի քաղաքագլխի անձնափոխանորդը շնորհակալական հեռագիր ուղարկեց Պետ. Դումայի անդամներ Ջխէիձէին և Բէնիգսէնին, որոնք Պետական Դումայում պաշտպանեցին Թիֆլիսի քաղաքային ոստիկանութեանը վերաբերող նախագիծը, որի համաձայն Թիֆլիս քաղաքը այսուհետեւ վճարելու է ոստիկանութեան պահպանութեան համար մինչև այժմ տուող գումարի կէսը, այսինքն փոխանակ 216,000 րուբլու—108,000 րուբլի:

◆ Իրաւասու Բաքեանը առաջարկութիւն է արել քաղաքային վարչութեան, թէ ցանկալի է Զերքեզովսկի և Միխայլովսկի էլեկտրաքարշի գծերը միացնել, նոր գիծ կառուցանել տալով Կիրօչնայա փողոցով:

◆ Թիֆլիսի դատաստանական պալատը «Заи.» լրագրի խմբագիր Մաչաբելիին դատապարտեց 10 րուբլի տուգանքի և 3 օրով հասարակական բանտարկութեան ինժեներ իշխ. Անդրօնիկովի հասցէին «Պրովօկատոր» յօդուածը տպելու համար:

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂ ԱՐ.

ԵՐԳԻՉ Ա. ՇԱՀ-ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Հինգշաբթի, մարտ 7-ին, Արտիստական Ընկեր. համերգային դահլիճում տեղի է ունենալու երգիչ Շահ-Մուրադեանի նուագահանդէսը:

Երիտասարդ Շահ-Մուրադեան բնիկ մշեցի է: Նա իր ուսումն առել է Ռուսաստանում: Սկզբից սան լինելով Գէորգեան ճեմարանում, թողնում է վերջինս ու գալիս Թիֆլիս և մտնում Ներսիսեան դպրոցը՝ ուր աւարտում է դասընթացքը 1897 թւին:

Շահ-Մուրադեան իր աշակերտութեան ընթացքում աչքի է ընկել իր ուժեղ և գեղեցիկ ձայնով, հետեւաբար և Ներսիսեան դպրոցն աւարտելուց ու իր հայրենիքում և այլուր մի քանի տարի ուսուցչութիւն անելուց յետոյ, գնում է Պարիզ և մտնում այնտեղի կօնսերվատօրիան: Այդտեղ աջողութեամբ, նոյնիսկ առաջին մրցանակով աւարտելով դասընթացքը և ուշադրութիւն գրաւելով ախորժելի տէմբր ունեցող իր տէնօր ձայնով՝ նա հրաւիրվում է Պարիզի հռչակաւոր Մեծ-Օպէրայի թատրօնում երգելու:

1910 թ. յունվարի 27-ին տեղի է ունենում յիշեալ թատրօնում Շահ-Մուրադեանի առաջին դէբիւտը «Ֆաուստ» օպէրայում, համանուն դերում: Շնորհալի երգիչը թէ ձայնական և թէ խաղի կողմից իր առաջին դէբիւտով թողնելով խիստ հաճելի տպաւորութիւն, Պարիզի լրագիրների կողմից արժանանում է մի շարք գովասանքների:

Աւելորդ չենք համարում քաղուածօրէն բերել այստեղ այդ թերթերից մի քանիսի կարծիքները Շահ-Մուրադեանի մասին:

«Կօմէդիա» երաժշտական օրգանը գրում է. «Երէկ երեկոյեան Ա. Շահ-Մուրադեան առաջին անգամ հանդէս եկաւ Օպէրայում Ֆաուստի դերի մէջ: Նրան աջողվեց շատ պարզաբերնութեամբ զսպել իր յուզումը և գնահատել տալ այն շատ իրական յատկութիւնը արեց «Ֆաուստ» մէջ: Երիտասարդ արուեստագէտը ի դերև չը հանեց այն յոյսերը, որոնք ներշնչված էին համբային մրցումների մէջ իր ցոյց տուած յատկութիւններից: Իր ձայնը, որ շատ մանաւոր հրապոյր ունի և իր ոսկեզօծ տեմբրի շնորհիւ բոլորովին արեւելեան համեղութիւն կը ստանայ, շատ հաճելի եղաւ հասարակութեան: Շահ-Մուրադեան գիտէ վարել իր ձայնը վստահօրէն և ճաշակով: Զմայլելի կէս-երանգներ (դըմիտէնտ) ունեցաւ, վանկերը զօդում է պատուական կերպով և անվախութիւնը անպակաս է նրան: Իր բարեձև արտաքինը, համակրելի ձեւերը կազմում են բեմական այնպիսի ձիրքեր, որոնք փորձառութեան շնորհիւ ուրոյն կատարելութեան պիտի հասնեն: Շահ-Մուրադեանի գտած աջողութիւնը շատ բուռն եղաւ»:

«Պըտի Ժուրնալը» հետեւեալն է գրում. «Երէկ երեկոյեան Օպէրայի մէջ, բացարձակապէս ծայրէց-ծայր լեցը դահլիճի առաջ, պ. Ա. Շահ-Մուրադեանի դէբիւտն դրված էր «Ֆաուստ» օպէրան: Շահ-Մուրադեան օժտված լինելով շատ գեղեցիկ ձայնով և արդէն տիրապետած իր հիանալի արուեստին՝ շատ դէպքերում առիթ առեց հասարակութեան բուռն ծափահարութիւնների: Այդ երեկոյ ներկայացման հասոյթը եղաւ մօտ 22,000 ֆրանկ»:

«Լա-Պըտիտ-Րէպիւբլիք» թերթը գրում է Շահ-Մուրադեանի երկրորդ անգամ նոյն դերում հանդէս գալու մասին հետեւեալը. «Շահ-Մուրադեան նորից երգեց Ֆաուստի պարտիան ցայտուն կերպով: Նկատելի եղաւ, որ նա օժտված է տէնօրի շատ գեղեցիկ ձայնով, որն ունի միանգամայն թէ ուժգնութիւն և թէ քաղցրութիւն, նոյնպէս և հիանալի տէմբր: Նա ապացուցեց, որ սքանչելի երգիչ է: Հասարակութիւնը նրան ընդունեց այս անգամ աւելի ջերմութեամբ»:

Նոյն նպաստաւոր կարծիքներն են յայտնել նաև «Լը Գօլուա», «Պարի Ժուրնալ», «Էքօ-դը-Պարի» և այլ թերթեր թէ «Ֆաուստ»-ի մէջ հանդէս գալու և թէ տուած նուագահանդէսների վերաբերեալ:

Շահ-Մուրադեան 1912 թ. փետր. գնալով Եգիպտոս՝ Կահիրէ քաղաքում եւս տուել է նուագահանդէս ունենալով նոյնպէս խոշոր աջողութիւն: Տեղական թերթերը «Ժուրնալ-դիւ-Կէռ», «Պրօգրէ», «Իմպարցիալէ» և «Նուվէլ դ-Էժիպսիէն» միաբերան վկայում են շնորհալի երգչի խոշոր արժանիքները և բառի բուն նշանակութեամբ նրա արուեստագէտ լինելը: Տեղական թէ հայ և թէ այլազգի հասարակութիւնը գեղարուեստական մեծ բաւականութիւն է ստացել տաղանդաւոր երգչի նուագահանդէսից, որի կազմակերպող մասնախումբը, ի տրիտուր այդ հաճոյքի, նուիրել է երգչին ի յիշատակ այդ երեկոյթի մի ոսկէ գեղեցիկ մէդալ՝ առուր պատշաճի արձանագրութեամբ:

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Բարձրագոյն հաստատութիւն գտաւ մինիստրների խորհրդի որոշումը Լազարեան ճեմարանի պատուաւոր հոգաբարձուի կոչման մասին: Այդ որոշման համաձայն, Արամելիք-Լազարեանի մահվանից յետոյ, հոգաբարձութիւնը անցնում է Լազարեանների փեսաներ Մեշչէրսկիներին, իսկ հայ հասարակութեան դերը ճեմարանի գործերում հաւասարվում է զրոյի:

◆ «Н. В.»-ին հեռագրում են Թէհրանից. «Ազօթողներով լի հայոց եկեղեցում, ռուսաց միսսիայի պաշտօնեաների և ռուս օֆիցէրների ներկայութեամբ, ռուսահպատակ հայերի նախաձեռնութեամբ կատարվեց մաղթանք Ռուսական Թագաւորական Տան համար: Խորէն վարդապետը իր ճառի մէջ ընդգծեց Ռուսաստանի հովանաւորութիւնը հայերի վրա, որոնք մըշտական շնորհապարտ են Ռոմանօֆների Տանը»:

◆ Թիւրքիան, գիջելով Ռուսաստանի ճնշմանը, վերջ ի վերջոյ համաձայնեց մեծ պետութիւնների միջնորդութեանը և յանձնում է յօժարակամ չարաբաստիկ Ադրիանուպօլիսը բուլղարներին:

◆ Երիտասարդ Թիւրքերը իրանց հակառակորդ զինուորական լիգայի օֆիցէրներին, ահաբեկելու նպատակով, առանց դատի հրացանի են բռնում: Զինուորական լիգան անցեալ գիշեր վճռել էր մի անգամից կալանաւորել գիշերով բոլոր մինիստրներին, բայց ուրբաթը շուտ եկաւ շաբաթից. դաւադրութիւնը երևան հանվեց և բոլոր դաւադիրներն էլ հրացանազարկ եղան:

◆ «Գերմանիա» թերթը արևելեան հարցի առիթով ասում է, որ սլաւօնականութիւնը կանգնած է գերմանականութեան դէմ: Լրագիրը հաւատացած է, որ բալկանեան դաշնակցութիւնը կանցնէ եռապետեան համաձայնութեան կողմը և կը ծառայէ Ռուսաստանի նպատակներին: Վերջում գերմանական լրագիրը երկիւղ է տածում, թէ Ասիական Թիւրքիան և մանաւանդ Պաղէստինը կընկնեն Ռուսաստանի իշխանութեան ներքոյ:

◆ Աւստրիան և Իտալիան որոշել են ամեն կերպ դիմադրել սերբիական զօրքեր Սկիւտար ուղարկելուն:

◆ «Н. В.»-ի Կ. Պոլսի թղթակիցը իմացաւ, որ Բ. Դուռը գերմանական դեսպանի խորհրդով յետ է վերցրել հաշտութեան իր նախկին հրահանգները և պատուիրագրել է Լօնդօնի և Պետերբուրգի իր լիազօրներին խուսափել վճռական բանակցութիւններից, պնդելով սոսկ զինադադար կայացնելու վրա, որովհետև շատ հնարաւոր են անեղ անսպասելի պատահարներ, անգամ պատերազմ Ռուսաստանի և Աւստրիայի միջև:

◆ Հարաւ-արևմտեան երկաթուղիների գործում երևան հանվեց հսկայական պանամա: Վատնված գումարների քանակը հաւասարվում է չորս միլիոն րուբլու:

◆ Լիոնում կալանաւորվեց սեղանաւոր Վիլմարտը, որի վատնած գումարը կազմում է 30 միլիոն:

◆ Հոկտեմբերեանները օրինագիծ ներկայացրին Պետական Դումային պատգամաւորների խօսքի ազատութեան մասին Դումայի նիստերի ժամանակ:

◆ «Н. В.» հերքում է պատրիարքութեան վերականգնման լուրերը:

◆ Բերլինի լրագիրները բանակռիւ են սկսել ֆրանս-գերմանական պատերազմի հնարաւորութեան մասին: Բորսայում գները ընկնում են:

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

28 փետրվարի

ՀՌՈՄ: Պապի առողջութիւնը վերականգնվում է, բայց և այնպէս ընդունելութիւնները կը սկսվեն միայն Զատկից յետոյ:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ: Վախճանվեց Իտալիայի նախկին դեսպան Պետական Խորհրդի անդամ իշխան Դոլգորուկին:

Սենատն անհետևանք թողեց Դամադիա Մացօխի, Ստարչէվսկիի, Օլէսինսկիի և Հելէնէ Մացօխի վճռաբեկ բողոքագիրը, որոնց Վարշավայի դատաստանական պալատը դատապարտել է Վացլավ Մատօխի սպանութեան համար:

Սահմանի մասնաժողովը ընդունեց այն օրինագծերը, որոնցով 6,464,000 րուբլի է յատկացվում եկեղեցա-ծխական դպրոցների կարիքների համար:

Բիւջէտային մասնաժողովում արդարադատութեան մինիստրի օգնական Վերէվկինը յայտնեց, որ տեղական դատարանի օրէնքի գործադրութեան օրինագիծը Դումային կը ներկայացվի ոչ ուշ քան 2—3 շաբաթ յետոյ:

Մինիստրների խորհուրդը որոշեց սահմանված կարգով Բարձրագոյն հաճութիւն խնդրել երկարելու այն սահմանին լիազօրութիւնները, որ տրված են Կովկասի փոխարքային Կասպիական ծովի ամբողջ առևտրական նաւատորմի վերաբերութեամբ:

ԲԼԱԳՕՎԷՇՉԷՆՍԿ: Երեկոյեան Միջին Ամուրի երկաթուղու մօտ կամուրջ կառուցանող գրասենեակից անյայտ մարդիկ յափշտակեցին 25,000 ր. սպանելով պահապանին և վիրաւորելով մի բանւորի:

ԼԻԲԱՎԱ: Ջերբակալվեցին սօց.-յեղափոխական կուսակցութեանը պատկանող 10 հոգի, որոնց մօտ գտնվեցին անլէգալ գրքոյկներ:

ԽՐԻՍՏԻԱՆԻԱ: Երէկ գիշեր Գունդբրանդդալում ձիւնակոյտից փլվեցին երեք գիւղացու տներ: Զոհվեցին 15 մարդ:

ՌԷԿԱ: Հռոմի սերբիական դեսպանի կին Վուրիչան, որ եկել էր այստեղ ծանր հիւանդութիւնից բժշկվելու նպատակով, վշտացած իր ամուսնու ակարութիւնից, ատրճանակով մահացու վէրք հասցրեց իրան քներակից:

ՁԸ ՀԱՍՑՎԱԾ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

27, 28 փետրվարի

Արտվինից—Կիւրեղեանցին, Րիգայից—Օհանէսեանցին, Նախիջեւանից—Կարապետին, Բագուից—Իսկանդարին, Նոլինսկից—Թալեանին, Երեւանից—Տօնօյեանցին, Իւրեէվից—Եարալօվային, Եղախից—Խաչեանցին:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ԹԻՖԼԻՍԻ ՃԻՒՂԸ

Արժեթղթերի կուրսերը

14 մարտի

I կ. Ներք. փոխ. խ. տոմս.	454 ր.	— կ.
II » » »	373 ր.	— կ.
III Ազնուակ. բանկ. »	332 ր.	— կ.
4% Պետական րենտա	93 ր.	$87^1/_2$ կ.
5% Արտաք. փոխառ. 1906 թ.	103 ր.	$12^1/_2$ կ.
5% Ներքին » 1905 » I հրատ.	104 ր.	$87^1/_2$ կ.
5% » » II հրատ.	104 ր.	$87^1/_2$ կ.
5% Պետ. Ազնու. բանկ. գր. թ.	101 ր.	— կ.
$4^1/_2$ » » » »	91 ր.	— կ.
4% » » » »	89 ր.	50 կ.
$3^1/_2$% » » » »	84 ր.	— կ.
5% Գիւղ. հող. բան. վկ.	101 ր.	— կ.
$4^1/_2$% » » » »	91 ր.	25 կ.
4% » » » »	91 ր.	— կ.
5% Արտաք. փոխառ. 1908 թ.	104 ր.	$87^1/_2$ կ.

Օտարերկրեայ դրամների կուրսը

Լօնդօն 10 ֆ. ստեր.	— ր.	— կ.
Բերլին 100 մարկ	— ր.	— կ.
Պարիզ 100 ֆրանկ	— ր.	— կ.
Թաւրիզ 10 դռան	— ր.	— կ.
Կ. Պոլիս 1 լիրա	— ր.	— կ.

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Высочайше Утвержденное Русское Общество Пароходства и Торговли, учрежд. въ 1856 г.—
ՆԱՒԱԳՆԱՑՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԻ ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.
Ձմերային երթեւեկութիւն
ՂՐԻՄ-ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԳԻԾ
Մեկնում են Բաթումից
I Պօստային-մարդատար շոգենաւեր.
Երեքշաբթի ժամի 1-ին գիշերը, շրջանակի գծով
Հինգշաբթի » 1 » » »
Շաբաթ » 12 » ուղղակի »
II Մարդատար շոգենաւեր.
Երկուշաբթի ժամի 2-ին ցերեկը, շրջանակի գծով
Շաբաթ » 2 » » »
III Մարդատար-ապրանքակիր շոգենաւեր.
Երեքշաբթի կէս գիշերին, շրջանակի գծով.
Ուրբաթ » » » »
Ժամերը Պետերբուրգի են:
ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՊՕՍՏԱՅԻՆ ԳԻԾ
Կանոնաւոր հաղորդակցութիւն դէպի Ալէքսանդրիայի բիօլթեազայի, Մակդօնիայի, Սերբիայի, Անատօլիայի-Պարսից-Ծոցի (Персидскій заливъ) գծերի բոլոր նաւահանգիստները:
ԲԱԼՏԻԱԿԱՆ ԳԻԾ
Կանոնաւոր հաղորդակցութիւն ուղղակի Պետերբուրգ-Րիգա, Լիբավա և Րէվել:
Տոմսակները կարելի է գնել Թիֆլիսի գրասենեակում Սօլօլակսկայա փողոց, № 8.
Հեռախօս № 11.
Ընդունվում են եւ ապահովացվում են ապրանքներ ձեռնտու պայմաններով:
Գործակալ՝ Ս. Խ. Սուլխանեանց
(հ.) 0—89

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ երկրորդ տպագրութեամբ
և Ներսիսեան դպրոցի հրատարակութեամբ
„ԳՐԱԳԷՏ"
ուղղագրական ձեռնարկի առաջին գիրքը, որ Կովկասի ուսումն. շրջանի հոգաբարձուի կողմից թոյլատրված է որպէս դասարանական ձեռնարկ պետական միջնակարգ դպրոցների համար:
Գինն է 25 կոպէկ:
Երկրորդ գրքոյկի գինն է 25 կոպ., երրորդ գրքոյկի (մամուլի տակն է) գինն է 30 կ.:
Կազմեցին
Մ. Աբեղեան, Ա. Աբեղեան, Մ. Մատէնճեան:
Դիմել Թիֆլիս՝ «ԳԻՐ» և միւս գրավաճառներին:
(հ.) 167. 2—1

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
(Ձմերային երթեւեկութիւն)
Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)
ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է
ԲԱԳՈՒ.—Արագ գնացքը № 2—10 ժ. 12 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 12 ժ. 30 ր., Գանձակ 2 ժ. 55 ր., Եւլախ 4 ժ. 26 ր., Հաջի-Կաբուլ 8 ժ. եր., Բագու 11 ժ. 8 ր. գիշ.: Պօստատար գնացքը № 4—12 ժ. 36 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 3 ժ. 30 ր. գիշ., Գանձակ 6 ժ. 41 ր. առ., Եւլախ 8 ժ. 38 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 1 ժ. 13 ր. ցեր., Բագու 5 ժ. 36 ր. ցեր.: Մարդատար գնացքը № 6—6 ժ. ր. եր., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 51 ր. եր., Գանձակ 11 ժ. 20 ր. գիշ., Եւլախ 12 ժ. 56 ր. գիշ., Հաջի-Կաբուլ 4 ժ. 40 ր. գիշ., Բագու 7 ժ. 53 ր. առ.: Խառն գնացքը № 106 (Մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—5 ժ. 53 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 10 ժ. առ., Գանձակ 2 ժ. 31 ր. ցեր., Եւլախ 5 ժ. 45 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ 12 ժ. ր. գիշ., Բագու 6 ժ. 54 ր. առ.:
ԲԱԹՈՒՄ.—Մարդատար գնացքը № 11—10 ժ. ր. գիշ., հասնում է Միխայլովօ 1 ժ. 58 ր. գիշ., Բաթում 10 ժ. 21 ր. առ.: Պօստատար գնացքը № —9 ժ. 50 ր. առ., հասնում է Միխայլովօ 1 ժ. 55 ր. ցեր., Բաթում 11 ժ. 7 ր. գիշ.: Մարդատար գնացքը № 5—4 ժամ 38 ր. ցերեկվայ հասնում Միխայլովօ 8 ժ. 44 ր. եր., Բաթում 5 ժ. 56 ր. գիշ. Խառն գնացքը № 107 (մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—4 ժ. 20 ր. գիշ., հասնում Միխայլովօ 10 ժ. 10 ր. առաւ., Բաթում 12 ժ. ր. գիշ.:
ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ.—Պօստատար գնացքը № 4/3—1 ժ. 11 ր. գիշ., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. ր. առ., Ալէքսանդրօպօլ 12 ժ. 7 ր. ցեր., Էջմիածին 5 ժ. 22 ր. ցեր., Ուլուխանլու 5 ժ. 49 ր. ցեր. (առանց Երևան մտնելու), Նախիջևան 10 ժ. 15 ր. եր., Ջուլֆա 11 ժ. 40 ր. գիշ.: Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 8/79 (միայն II և III կարգի վագօններով)—1 ժ. 6 ր. ցեր., հասնում է Ղարաքիլիսա ժ. 23 ր. եր., Ալէքսանդրօպօլ 12 ժ. գիշ., Էջմիածին 6 ժ. 29 ր. գիշ., Ուլուխանլու 6 ժ. 11 ր. առ., Երևան 5 ժ. 51 ր. առաւ.: Մարդատար-ապրանքատար գնացքը № 6/5—8 ժ. 10 ր. եր., հասնում է Ղարաքիլիսա 3 ժ. 37 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ 7 ժ. 14 ր. առ., Կարս 10 ժ. 48 ր. առ.:
ԲՈՐԺՕՄ.—Մարդատար գնացքը № 95/10—3 ժ. ր. ցեր., հասնում է Գօրի 5 ժ. 57 ր. ցեր., Բորժօմ 9 ժ. 13 ր. եր.:
ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ
ԲԱԳՈՒԻՑ.—Արագ գնացքը № 1—9 ժ. 10 ր. եր. Պօստատար գնացքը № 3—9 ժ. առ.: Մարդատար գնացքը № 5—3 ժ. 46 ր. ցեր.: Խառն գնացքը № 107—3 ժ. 8 ր. գիշ.:
ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Արագ գնացքը № 12—8 ժ. 50 ր. առ., Պօստատար գնացքը № 4—11 ժ. 32 ր. գիշ. Մարդատար գնացքը № 6—5 ժ. 15 ր. ցեր. Խառն գնացքը № 106—5 ժ. 15 ր. գիշ.:
ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ.—Պօստատար գնացքը № 40/3—8 ժ. առ.: Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 6K./5—1 ժ. 28 ր. ցեր.: Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 8Э/7—5 ժ. 28 ր. ցեր.:
ԲՈՐԺՕՄԻՑ.—Մարդատար գնացքը № 9/10—11 ժ. 22 ր. առ.:

ՀՕՆՕՐՐԷԻ (ՏՐԻՊՊԷՐ) ԴԷՄ
ՆՈՐ-ՄԻՋՈՑ
„SALO—ՊԻՋԻԼԻՆ"
ներգործում է արագ և արմատականապէս, և բժիշկների վկայութեամբ համարվում է իբրև հաստատուն միջոց: Գործադրելու ձեռնարկը կցված է արկղիկին: Իսկականը մետաղեայ արկղներում, հատը՝ 1 ր. և 1 ր. 80 կ.:
Միաժամանակ լաւ է ներգործում թէ սուր եւ թէ յարատեւ բնոյթ ունեցող դէպքերում եւ կարճ ժամանակի ընթացքում վերացնում է ամենայաճախ ընթացք:
ՊԱՀԵՍՏԸ՝ Петербургъ, Разъѣзжая ул., № 7, аптека Б. Конгейма.
Ուղարկվում է վերադիր վճարով: Ճանապարհածախսը պօստային սակագնով:
Գտնվում է Կովկասեան Ընկերութեան Դեղային Ապրանքների վաճառանոցում:
(2.) 0—8

Լոյս տեսաւ
Ս. ՋԷԼԻՆՍԿԻ
ԲԱՄԻԱ ՊՏՂԱՏՈՒ ԲԱՆՋԱՐ
Գինը 5 կոպ.
Դիմել գրավաճառներին և հրատարակչուհուն՝ Тифлисъ, Николаевская ул. № 3[illegible] А. П. Родіоновой.
(2.) 158. 2—[illegible]

ԻՆՏԵԼԻԳԷՆՏ
ՄԻ ՀԱՅՈՒՀԻ
ցանկանում է ունենալ տնտեսուհու պաշտօն: Հմուտ է նաև կարուձևին: Հասցէ՝
Саратовъ, до востребованія, А. М.
(օ. մ.) 151. 6—[illegible]

ՊԱՐՖԻՒՄԵՐԻԱ
ԱԴՕՐԱԲԼ
Т-во С. И. ЧЕПЕЛЕВЕЦКІЙ съ С-ми. Москва.
(М. 98535) 7—1

ԿՈՎԿԱՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
[illegible]
ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
„ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ"
[illegible]
166. 5—1